БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

45-дахи жэлээ гарана.

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 249 (11847) | 1968 оной октябриин 22, вторник | Сэн 2 мүнгэн

…С-эй Буряадай обкомой IV пленум тухай …НФОРМАЦИОННО МЭДЭЭСЭЛ

…ной октябриин 21-нэй үдэр КПСС-эй Бу… …ой IV пленум боложо үнгэрбэ. …ын колхоз, совхозуудай хонин ажалай …эрэнние саашадань хүгжөөхэ хэмжээнүүд …дал энэ пленум дээрэ зүбшэн хэлсэгдэ…

…алаар КПСС-эй обкомой нэгэдэхи секре… А. У. МОДОГОЕВ пленум дээрэ элид… …айна.

…хэл зүбшэн хэлсэлгэдэ КПСС-эй Зэдын …нэгэдэхи секретарь нүхэр А. Р. ПОТЕПА… …тын аймагай Сэлэнгын совхозой дирек… Н. А. МЕЛЬНИКОВ, Хоринн аймагай …хозой ахалагша хонишон нүхэр О. Т. ТА… …Мухар-Шэбэрэй аймагай хүдөө ажахын … управлениин начальник нүхэр Н. Н. …, Баргажанай аймагай хүдөө ажахын үйлэдбэриин управлениин начальник нүхэр Ж. Ж. ЖАЛСАРАЕВ, Бэшүүрэй аймагай «Победа» колхозой түрүүлэгшэ нүхэр В. В. СМОЛИН, Буркоопсоюзай правлениин түрүүлэгшэ нүхэр А. А. ИМЕНОХОЕВ, КПСС-эй Яруунын райкомой нэгэдэхи секретарь нүхэр К. К. ШОМОЕВ, республикын хүдөө ажахын туршалгын станциин директор нүхэр К. Л. БАРЬЯДАЕВ, республикын арадай элүүрые хамгаалгын министр нүхэр Л. Д. МАДЫЕВА, Зэдын аймагай Борьёогой совхозой директор нүхэр Б. П. ХОМУТОВ, республикын хүдөө ажахын министрэй орлогшо нүхэр Г. П. ТЮМЕНЦЕВ, республикын мелиорациин ба уһанай ажахын министр нүхэр В. Г. БОЛЬШАКОВ гэгшэд хабаадаба.

Хэлсэгдэһэн асуудалаараа партиин обкомой пленум тусхай тогтоол баталан абаһан байна.

КПСС-эй БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ ПЛЕНУМ

…СПУБЛИКЫН КОЛХОЗ, СОВХОЗУУДАЙ ХОНИН АЖАЛАЙ БАЙДАЛ …А ТЭРЭНИИЕ СААШАДАНЬ ХҮГЖӨӨХЭ ХЭМЖЭЭНҮҮД ТУХАЙ

КПСС-эй обкомой нэгэдэхи секретарь нүхэр А. У. МОДОГОЕВОЙ элидхэлһээ

…й Министрнүүдэй Соведэй … август һарада «Буряадай …лхоз, совхозуудай хонин …гжөөхэ таладань туһалам… тухай» тусхай тогтоол …ь манда мэдээжэ. Үхэрэй … һү абалгые дээшэлүүл…а манай республикын …хозуудай хонин ажалаа … улам мэргэжэхэ зам … дотор тодорхойлогдоһон …ной ноһо абалга 1970 …нган тонно хүрэтэр ургаха … мүнөө 4,5 мянган тонно …абди. Тиихэдэ хониной … энэ үедэ 16—17 мянган …30 мянган тонно хүрэтэр … байна.

…тоол дотор республикын …хозуудта тэжээл абалгые … хэрэгтэнь туһалха тус…үүд хараалагданхай. Энэ … ажалые үсхэбэрилхэ хэ… һайнаар нүлөөлхэ болоно. … Министрнүүдэй Соведэй … тогтоол хадаа республи… ажахые саашадань хүг…шэнэ шатые нээжэ үгэнэ …рийе алдуу болохогүй бай…нэ шатын гол шухала зүй…, хүдөө ажахын үйлэдбэ…ай мэргэжэл шудалуулан, түргэн шамдуугаар хүгжөөхэ хэрэг болоно. Имагтал иимэ аргаар манай республикын колхоз, совхозууд гүрэндөө шухала хэрэгтэй продукци абалгые дээшэлүүлхэ зорилгые ойрын сагта шиидхэжэ шадаха юм.

РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй абаһан тогтоолой ёһоор болоходо, хонин ажал хүгжөөхэ тухай асуудал гол шухала, түрүүлэн шиидхэхэ хэрэгнай болоод байна. Энэ хадаа манай республикын хүдөө ажахые эрхилхэ гол политикамнай гээшэ. Энэ ушарые хараада абажа, КПСС-эй обкомой бюро тус асуудалые зорюута ээлжээтэбэшэ пленум дээрээ хараха гэжэ шиидхэбэри абаа. Обкомой бюро хүдөө ажахые саашадань тусхай шэглэлтэйгээр эрхилхэ талаар олон дурадхалнуудые зохёожо, пленумэй үзэмжэдэ мүнөө табина. Эдэниие пленумэй баталаад байхада, республикын хүдөө ажахын бүхы хүдэлмэрилэгшэдэй, областной партийна организациин саашадаа бэелүүлхэ тодорхой программань эли болохо.

Тэдэ дурадхалнуудаа эндэ онсолон хэлэхынгээ урда тээ энэ асуудалай манай колхоз, совхозуудай болон республикын ажабайдалда ямар ехэ политическэ ба экономическа удха шанартай байһыень эндэ богонихоноор хэлэхэ шухала.

ХОНИН АЖАЛ РЕСПУБЛИКЫН МАЛ АЖАЛАЙ ЭГЭЭЛ ОЛЗОТОЙ ҺАЛБАРИ

…ажал хадаа манай Буряадай …ын хүдөө ажахын үйлэдбэ…ы гол шухала һалбаринь …анай эндэхи байгаалиин эр… хони үсхэбэрилгэдэ угаа … гэшэ. Хуурай уларил, эл…эри, багаар саһанай ородог … сэлмэг байдаг байгаали …эрилхэдэ ехэл һайнаар ну… юм даа.

…нин таарамжагай зохид …даа хонин ажалые олзотой…хэ арга олгоно. Хонин бү…г захань 1,5 килограмм …д, амидынь шэгнүүрые 30 … болгоодшье байбал, энэ … гарзатахагүй. Зүгөөр иимэ …ртой байлга хониной тоо …эл хэмдэ барихада түйлаг…. Буряад ороной али бүхы … революциин урда тээ… … болоһоншье саһаа хой…он болотор 400—450 мян… хонитой байдаг байгаа. … байдалаар тулюуршагшье … шэнээн малые ядамаргүй …олохо байна. Энээндэ үлүү …ентрированнэ тэжээлшье хэ… Иимэ тооной хонидһоо, жэ…500—600 тонно ноһо, 2—3 …онно мяха (товарна) абагда…

… онһоо хойшо колхоз, сов… урда мяха, ноһо ехээр аба…шууд зорилго табигдажа, хо…най түргөөр үдэжэ эхилһэн 1946-һаа 1956 он болотор …ын хонин һүрэг хоёр дахин …айна. Тэрэнэй тоо 465 мян…иллион 49 мянган толгойдо … Тэрэнэй удаадахи арбан жэ…ада (1956—1966 онуудта) …рэгнай үшөө 1,5 дахин олон … Игэжэ тэрэнэй тоо толгой …ахадһаа дээшэ гараба. Энэ …ин һүрэгэй шанар үндэһөө…аа. Мүнөө шэрүүн ноһотой … орондо имагтал нарин ноо…нд үсхэбэрилэгдэнэ. Игэжэ …амнай эрхим шанартай на… гүрэндөө тушаана. Хонин …ашаг шэмэнь улам дээшэлнэ. …ин бүриһөө ноһо абалга 2,5 …илограмм хүрэтэрөө ургаа. Нэ…ой амидын шэгнүүр 35—40 … татана.

…й ашаар 15—16 жэлэй тур…нной ноһо абалгые 4 дахин …лбэбди. Хэрбээ 1950 ондо …нно ноһоной абтаһан бай…67 ондо 4,5 мянган тоннодо … Энэ үедэ хониной мяха абал…мянганһаа 16,8 мянган тонно … ургаба. Энэмнай таба да…элһэн зэргэтэй болоно бшуу. … урданайхидал адляар хонин … эрхилжэ байгаа һаамнай, …галта түйлагдахагүй байгаа … түлөө малай тэжээл абалгые …дээшэлүүлхэ, үүлтэр һайжа… хүдэлмэриие гуримшуулха, …енна аргаар үрэжүүлгэ нэб…тэрүүлхэ, малай байра байдал бариха хэрэг гараһан байна. Игэжэ абтаһан продукцида хэгдэхэ гаргаша нилээд дээшэлдэг болобо. Хонин ажалай олзотой байха хэрэгые хангахын тулада гүрэн һүүлэй хэдэн жэлэй туршада хэдэ дахин ноһоной ба мяханай бэлэдхэлэй гүрэнэй сэнгые дээшэлүүлһэн байха юм. Энээнэйл ашаар, хэрбээ хонин ажалай ашаг шэмын бага байбашье һаань, тус һалбаримнай бусадтаа орходоо эгээл олзотой боложо шадаа.

Республикын колхоз, совхозуудай экономикын хүгжэлтэдэ хонин ажалай нүлөөлдэг үүргэ ба удха шанарые элирхэйлэн харуулхын тула нэгэ хэдэн жэшээнүүдые харуулая.

Һүүлэй дүрбэн жэлэй туршада (1964—1967 онуудта) мал ажалай продукциин товарна үйлэдбэриин хэмжээн жэл бүхэндэ дунда зэргээр 70,2 миллион түхэриг болоһон байна. Имэл хэмжээнэй продукцинуудые республикымнай колхоз, совхозууд худалдаһан болоно. Энээнһээ 15,6 миллион түхэригынь гэхэ гү, али 22,3 процентнь һүнһөө, 15,7 миллион түхэриг гэхэ гү, али 22,4 процентнь үхэрэй мяханһаа, 15,4 миллион түхэригынь гэхэ гү, али 22 процентнь ноһонһоо, 8,3 миллион түхэригынь гэхэ гү, али 11.8 процентнь хониной мяханһаа ороһон болоно. Иимэ болохолоороо хонин ажалай продукци худалдалгаһаа ороһон олзонь 33,8 процент гэхэ гү, али мал ажалай һалбариһаа худалдагдаһан продукциинь гурбанай нэгэ хуби болоно гээшэ. Имэл олзо олонхи ажахынууд оруулдаг байна. Хонин ажалай продукциин өөрынь үнэ сэн нилээд хямда байжа, энэ һалбариие олзотой болгоһон шуу. Харин тиихэдэ һү ба үхэрэй мяханай өөрынь үнэ сэн олонхи ажахынуудта худалдаанай сэнгһээ арай шамайхан лэ бага байдаг. Зарим ажахынуудайхи дээшээшье гарашадаг.

Мал ажалай зарим һалбаринуудай ехэ олзотой байха, зариманайнь бага олзотой гү, үгышье һаа, гарзатай байха ушар таагүй зүйл болоно гэжэ мэдэхэ шухала. Манда малайнгаа бүхы һалбаринуудые олзо ехэтэйгээр эрхилдэг ажахынууд яһала олон. Мал ажалые тусхай шэглэлтэйгээр, интенсификациин замаар эрхилхэ зорилго хадаа хүдөө ажахын үйлэдбэриин бүхы һалбаринуудай ашаг олзые улам дээшэлүүлхэ арга олгоно. Гэбэшье манай республикын эрхэ байдалда хонин ажал эгээл олзотой һалбари байһан, саашадаа байхашье зэргэтэй.

Гүрэндэмнай хониной ноһон, хониной мяхан тон шухала байна. Тиимэһээ хонин ажалые улам саашань хүгжөөжэ, энэ һалбариин продукци үйлэдбэрилгые улам дээшэлүүлхэ шухала болоно. Хонин ажалые хүгжөөхэ гэхэдэ манда байгаалиин һайн эрхэ байдал, тэрэшэлэн материально-техническэ арга боломжошье гүйсэд бии.

Хонин ажалые саашадань хүгжөөхэ хэрэгые урмашуулха зорилгоор гүрэн энэ жэлдэ РСФСР-эй автономито гурбан республикада, тэрэ тоодо Буряадай АССР ба Шэтын областьдо хониной мяханай бэлэдхэлэй сэнгые урданайхида орходоо һураггүй ехээр дээшэлүүлээ.

Эдэ сэнгүүд тухай хэлэхэ болоо һаа иимэ:

Тарган хониной мяхан урдань тоннонь 800 түхэригтэ байгаа. Мүнөө 1720 түхэригтэ болобо. Дунда шанарай мяхан 570 түхэригтэ байбал, мүнөө 1125 түхэригтэ, тиихэдэ туранхайшаг мяхан 455 түхэригһөө 978 түхэригтэ болобо.

Ерэхэ жэлһээ ноһоной бэлэдхэлэй сэн баһал бага зэргэ нэмэхээр хүлеэгдэнэ. Мүнөөшье ноһомнай ехэл үнэтэй байна ха юм даа.

Урмашуулгын эдэ хэмжээнүүдэй ашаар манай ажахынууд али зэргээр олзотохонь гээшэб. Ерэхэ 1969 ондо 15 мянган тонно хониной мяха гүрэндөө худалдаад байгаа хадаа, дунда зэргынишье шанартай байг, республикымнай колхоз, совхозууд 8 миллионһоо үлүү түхэригэй олзо нэмэжэ абахань ха юм. Энэ 15 мянганай ойройдоол 5 мянганиинь тарган мяхан байбал, энэ олзонь 10 миллион түхэригһөө үлүүлхэ бшуу. 5 мянган тонно ноһо худалдажа олоһон нэмэлтэ олзо гурба миллион шахуу түхэриг болохо байха.

РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтоолоор тодорхойлогдоһон 1975 оной хэмжээе ноһо ба мяха абалгаар дүүргэжэ шадаад байгаа хадаа, хонин ажалһаа колхоз, совхозуудай оруулха олзо доходынь мүнөөнэйхитэй жэшэхэ болоо һаа, гурба дахин дээшэлхэ зэргэтэй. Ондоогоор хэлэбэл, хонин ажалһаа ороһон бүхы олзо доход республикын мал ажалһаа мүнөө орожо байһан бүхы олзые үлүүлхэ зэргэтэй болоно.

Республикаяа гол түлэб хонин ажал эрхилхэ мэргэжэлтэй болгохо хэрэг иимэ ехэ арга боломжо манай урда олгоно бшуу.

Хонин ажалда мэргэжэхэ, тэрэниие хурдан түргөөр хүгжөөхэ шэглэлэй удха шанар ганса энээгээр хизаарлагдана бэшэ. Энэ хараа шэглэлэй нүлөө мүнөөнһөө ниитын мал ажалай бусад һалбаринуудта үзэгдэжэ эхилхэ. Илангаяа үхэр ажал эрхилхэ хэрэгтэ туһатай байха болоно. Энэ хараа шугам ганса мал ажалдашье бэшэ, мүн тараан ажалые һайжаруулха хэрэгтэ аша туһа ехэтэйгээр нүлөөлхэ байһаниинь дамжаггүй.

ИНТЕНСИФИКАЦИИН ЗАМААР ХҮГЖӨӨХЭ

Хүдөө ажахые тусхай мэргэжэлтэйгээр эрхилхэ хараа шэглэлэй арга боломжо ба удха шанарынь манай урда элеэр харагдана, шэнэ арга боломжо олгоно. Гэбэшье энэ зорилго бэелүүлгэ бэлээр бүтэхэ хэрэг бэшэ. Энэмнай орёошье, бэрхэшээлтэйшье зүйл мүн.

Тэрэниие баримталхын тулада иимэ жэшээ дурдая. 30 мянган тонно хониной мяха абахын тула адаг 700 мянган хони түлжүүлжэ, толгой бүриинь 40—45 килограмм амидын шэгнүүртэйгээр тушааха зэргэтэйбди. Мүнөө миллион хахад хонитойбди. Тэрэнэй 800 мянганиинь эхэ мал. Гүрэндөө жэл бүри 360—400 толгойе тушаанабди. Ниихэлээрээ мяханай түлөө тушаагдаха хониной тоо толгойе хоёр дахин олошоруулха, мүнөөнэйхиһөө 1,5 дахин олон хурьга түлжүүлэн абаха зэргэтэйбди.

Энээгээр бодоходо, бидэ бүхы һүрэг доторхи эхэ малые нилээд олошоруулха ёһотойбди. Игэжэл хонин һүрэгөө шэнэ түлөөр арьбадхаха хэрэгтэй болоно бшуу. Энэмнай орёошог лэ зорилго гэжэ мэдэрхэ байнабди.

7 мянган тонно ноһо абахын тулада адаг 2 миллион толгой хони хайшалха хэрэгтэй. Хэрбээ хониной толгой бүриһөө 3,5 килограмм ноһо абаад байбал, энэ хэмжээн түйлагдаха. Һүүлэй арбан жэлые хараад үзэхэдэ, хайшалагдаһан хониной тоо 1,2—1.3 миллионһоо дээшээ гарааагүй. Тиихэдэ хонин бүриһөө ноһо абалга 2,8 килограммһаа үлүү болоогүй. Тиимэһээ хараалһан зорилгодоо хүрэхын тулада нилээд үндэр дабаа дабаха ёһотой болонобди.

30 мянган тонно хониной мяха, 7 мянган тонно ноһо абаха гэһэн зорилгые дүүргэхын түлөө ямар арга хэрэглэхэб, ямар замаар дабшахаб гэһэн асуудал тодорон гарана.

Түрүүшын ондо энэ зорилгые шиидхэхын тулада хонинойнгоо тоо толгойе олошоруулха хэрэгтэй. Энэ эгээл зүб, эгээл хүнгэн харгы гээшэ aаб даа. Хонин олон лэ һаа, мяханшье, ноһоншье абтаха ха юм даа. Хэрбээ мүнөө миллион хахад хонитой байгаад, 16—17 мянган тонно мяха, 4,5 мянган тонно ноһо абадаг һаа, хонидойнгоо тоо толгойе 3 миллиондо хүргэбэл, яагаашье хадаа продукци абалга хоёр дахин дээшэлхэ болоно.

Гэбэшье энэ манда хүнгэн шэнгеэр һанагдадаг зам мухардажа болохо. Хэмһээ хэтэртэр хонидоо олошоруулжа болохогүй. Юумэндэ эхи заха гэжэ байдаг шуу. Илангаяа тэжээл бэлэдхэлгэдэ гайтай байдал ушарха бшуу. Тиимэһээ ондоо, зүб арга бэдэрхэ шухала. Энээниие имагтал эрдэм наукын ба түрүү дүй дүршэлэй түйлалтануудта түшэглэн түйлаха байна.

Жэл бүхэндэ 30 мянган тонно хониной мяха, 7 мянган тонно ноһо абажа байха аргые хаишан гэжэ олохоб гэжэ республикын госплан ба хүдөө ажахын министерство ехэл нарин нягтаар бодомжолоо, тоолоо гээшэ. Тиихэдээ хоёр миллион шахуул хонитой байха гэжэ шиидхэбэри гаргаа. Тиихэлээрээ 1975 он хүрэтэр, энэ зургаан жэлэй туршада республикын хониной тоо толгой, багсаахада, 100 мянган толгойгоор үдхэхэ ёһотой болоно.

Энэ хоёр миллион гү, али хоёр миллион хүрэхэгүй һүрэг хониной 850—900-ниинь эхэ хонин байха ёһотой. Иимэ байбал, хонин ажалай продукци абалгада таарамжатай, тэрээндэ харюулжа шадамаар эрхэ байдал тогтоогдохо. Тиихэтээ хамта 100 эхэ хонин бүхэнһөө 90 хурьга түлжүүлхэ эрилтэ табигдана.

Хонин ажалай ашаг шэмые харуулһан бусадшье үрэ дүн баһа нилээд дээгүүр байха зэргэтэй. Жэшээнь, ноһо абалгые энэ үедэ дунда зэргээр толгой бүриһөө 3,7—3,8 килограммда хүргэхэ, худалдагдаһан хониной амидын шэгнүүр дунда зэргээр 40 килограммһаа доошоо байха зэргэгүй.

Иимэ үрэ дүн түйлажа шадаха гүбди? Энэ зүб эрилтэ болоно гү?

Шадахабди. Энээндэ ямаршье ондоо һэжэг байха ёһогүй.

Тэрээниие баримталһан иимэ бодото жэшээ харуулая:

1960 ондо хонин ажал дээрэ иимэ үрэ дүнгүүд түйлагдаһан байгаа. 100 эхэ хонин бүхэнһөө 85 хурьган түлжүүлэгдээ һэн. Урда жэлдэнь 73 байгаа. Хонин бүриһөө дунда зэргээр 2,9 килограмм ноһон хайшалагдаа бэлэй. Харин урда жэлдэнь 2,1 килограмм абтаа. Хонин бүриин амидын дунда зэргын шэгнүүр 41 килограмм татаһан юм. Харин тиихэдэ урда жэлдэнь 34 байһан. Энээнһээ үдхалан харахада, нэгэ жэл соо хонин ажалай ашаг шэмэ нилээд ехээр ургаһан болоно бшуу. Теэд хойто жэлнүүдтэнь, энэ жэлдэшье иимэ һайн үрэ дүн түйлагдаагүй.

Иимэ ехэ ургалта 1960 ондо яагаад түйлагдаа гээшэб?

1959 он ямар байгаа һэм гэжэ һанаад үзэе. Тиихэдэ эли болоно. 1959 он эгээл баян жэл байгаа. Ургаса таряан, үбһэн элбэгээр абтаа һэн. Сагай уларилшье ехэ һайн бэлэй. Иимэ ехэ ургаса урданьшье, хойтошье жэлнүүдтэнь манай республикада абтаагүй юм. 1959—1960 оной үбэлжэлгые адууһа малдаа, бардам хүрэхэ тэжээлтэйгээр үнгэргэһэнһөөл лэ боложо, хонин ажалнай ашаг шэмээр ехэ байшоо бшуу.

Тэжээл гэшэ бүхы юумые шиидхэнэ. Тиимэһээ бидэ мэргэжэл шудалалгые эрхилхэдээ нэн түрүүлэн тэжээлэй асуудалһаа эхилхэ болонобди. Тэжээл гээшэ хамаг юумэнэй үндэһэн ба гол зүйлынь. Хэрбээ энэ асуудалые шиидхэжэ шадаагүй хадаа, хонин ажалай ашаг шэмые дээшэлүүлхэ тушаа хэлсэһэнэйшье шанаргүй.

ТЭЖЭЭЛЭЙ БААЗА БАЙГУУЛГАДА — ОНСО АНХАРАЛ

Тэжээлэй бааза тухай хэлэгдэхэдээ, нүхэд, гансахан хониндо бэшэ, харин мал ажалда бүхыдэнь хэдэн шэнээн тэжээлэй хэрэгтэй байһан тухай хэлэгдэнэ гээшэ. Иимэ ажаглалта юун дээрэһээ хэгдэнэб гэхэдэ, тэжээлээр ходо дуталдажа байдаг ушарһаа хүдөө ажахын зарим хүдэлмэрилэгшэд али нэгэ малаа шухала бэшэдэ тоохо, тэжээл бэлэдхэлгэдэнь ямар нэгэ «ээлжээ» тогтоодог таагүй гуримтай болонхой.

Мал ажалай бүхыдөө, тэрэнэй һалбари бүхэнэй үгэхэ ёһотой продукциие гүйсэд абахын тула хониндо, эбэртэ бодо малда, мүн гахай, шубуундашье бардам хүрэхэ тэжээлтэй байха хэрэгтэй.

Тэжээл элбэг ехээр бэлдэдэг болохын тула манай областной партийна организаци, тэрэнэй хүтэлбэри доро хүдөө ажахымнай бүхы хүдэлмэрилэгшэд һүүлэй жэлнүүдтэ ехэхэн оролдолго гаргажа, зарим тэды амжалта түйлаа.

Партиин ЦК-гай (1965 оной) Пленумэй һүүлээр ороохо тараанай ургаса нилээд дээшэлүүлһэнэй ашаар гүрэндэ тарая худалдаха түсэб үлүүлэн дүүргэхэ ба малай тэжээлдэ үгтэхэ ороохо тараанай хэмжээ ехэ болгохо арга олдоһон байна. Мүнөө, 1968 ондо иимэ байдал илангаяа эли болобо. Республикымнай колхоз, совхозууд нёдондо жэлэйхиһээ тэжээлэй һураггүй ехэ ороохо тарятайгаар энэ жэлэй үбэлжэлгые угтаба гээшэ.

Тэрэшэлэн шэмэтэ тэжээл бэлэдхэлгэ баһал дээшэлээ. Колхоз болон совхозууд нёдондонойхиһоо силос нилээд ехээр бэлдэжэ малайнгаа үбэлжэлгые угтаба. Хаа хаанагүй баян ургаса үгэдэг куузику гэжэ ургамал һү һаалгые дээшэлүүлхэ хэрэгтэ ехээр нүлөөлөө.

Партиин ЦК-гай 1966 оной майн Пленумэй шиидхэбэринүүдэй һүүлээр сабшалан дээрэ культуртехническэ хүдэлмэри үргэнөөр хэгдэдэг болоо. 30 мянганһаа дээшэ гектар сабшалан дээрэ иимэ хүдэлмэри хэгдээ. Энэ үе соо сабшалан дээрэ 1,5 миллион шахуу тонно органическа, 14 мянга шахуу тонно минеральнэ үтэгжүүлгэ гаргагдаа. Партиин областной комитедэй апрелиин пленумэй һүүлээр энэ хүдэлмэри илангаяа үргэдхэгдэбэ. Нёдондонойхиһоо 25 процент ехэ органическа үтэгжүүлгэ энэ жэлдэ сабшалан дээрэ гаргагдаад байна. Оньһожоруулагдаһан луговмелиоративна 70 гаран отряд сабшалан дээрэ хүдэлжэ, сабшалангай хүрьһэ үндэһөөрнь һайжаруулха талаар яһала ехэ ажал хэбэ.

Эдэ бүхы хүдэлмэриһөө яһала амжалта түйлагдаа: сабшалангай ургаса эрид дээшэлээ, үбһэ ногооной шанар һайжараа. Малай үбэлжэлгын эхилтэр колхоз, совхозууд нёдондо жэлэйхиһээ 1,5 дахин ехэ тэжээл бэлдэжэ үрдеэ.

Сабшалан һайжаруулгын хүдэлмэриие бодотоор эрхилээд, хамаг талмайень сэбэрлээд, үтэгжүүлээд, һүүлээрнь һайнаар уһалаад байхада үбһэ ногооной ургасын ехээр дээшэлдэг байһаниинь мэдээжэ. Энээн тушаа олон жэшээ харуулжа болоно.

Улаан-Үдын аймагай «Дружба» колхоздо нёдондо жэлдэ 992 гектар сабшалан дээрэһээ 17 мянган центнер үбһэн абтаһан һаа, энэ жэлдэ 23 мянган центнер хуряагдаба. Үбһэнэй иимэ үндэр ургаса гансахан үтэгжүүлгын ашаар түйлагдаа. Нёдондо жэлдэ сабшалангынь үтэгжүүлэгдээгүй байһан, энэ жэлдэ 2,5 мянган тонно шэбхэ тараагдаһан байха юм. Үтэгжүүлгэ түрүүшынгээ жэлдэ үбһэ ногооной ургасада нүлөөлдэг һаа, ерэхэ жэлэй ургасада баһал туһалха байһандань найдажа болоно.

Анаагай совхоздо сабшалангаа сэбэрлэһэнэй, үтэгжүүлһэнэй, мүн хоёр дахин уһалһанай ашаар үбһэнэй ургасые хоёр дахин дээшэлүүлжэ шадаа.

Үтэгжүүлгэ, уһалуури ба бусад хүдэлмэри хэхэдэ гансахан ургаса багатай сабшалан бэшэ, мүн ургасатайшье байһан участогуудай аша үрэ улам дээшэлнэ. Жэшээнь, Мухар-Шэбэрэй аймагай «Искра» колхоздо 1100 гектар һайн сабшалан дээрэһээ нёдондо га бүриһөөнь 14,5 центнер үбһэн абтаһан юм. Энэ жэлдэ гэрэл сабшалангаа шэбхэ ба аммиагай уһаар үтэгжүүлээд байхадань, га бүриһөө 21 центнер абтаба.

Ивалгын туршалга-үйлэдбэриин ажахы ургаса багатай сабшалан уһалаад, үтэгжүүлээд, ехэ ургаса абаа гээшэ. Иимэ жэшээнүүд захагүй олон.

Нүхэд, эдэ бүгэдэ хадаа улам хүгжэжэ байгаа мал ажалдаа тэжээлэй һайн бааза байгуулха хэрэгэймнай түрүүшын алхамууд болоно.

Республикын госплан, хүдөө ажахын министерствын тоолон гаргаһанай ёһоор, ерэхэ табан жэлдэ мал ажалай продуктнуудай үйлэдбэриин ургалтые хангахын тула тэжээл бэлэдхэлгые мүнөө үеынхиһөө иимээр дээшэлүүлхэ болонобди: үбһэ—2,5 дахин; талха тараанай зүйл—1,5 дахин; шэмэтэ тэжээл—1,2 дахин.

Игэжэ хахалагдадаг газар, мүн сабшалан ба бэлшээри дээрэһээшье жэл ерэхэ бүри тэжээл абалгые шууд дээшэлүүлхын тула тэсэбэри ехэтэйгээр оролдохо болонобди.

Хахалагдадаг газар дээрэһээ тэжээл абалгые дээшэлүүлхэ гээшэ юун бэ: ороохото, тэжээлэй ургамалнуудай ургасые саашадань дээшэлүүлхэ хэрэг болоно. Агротехникын заабариие зүбөөр хэрэглэбэл, ган гасууршье жэлдэ баян ургасын абтаха байһые энэ жэлэй дүй дүршэл харуулна. Колхоз, совхозуудаймнай материально-техническэ бааза хүдөө ажахын бүхы хүдэлмэриие богони болзор соо дүүргэхэ арга олгоно. Ушар иимэһээ полиингоо ургасые жэлһээ жэлдэ дээшэлүүлжэ байха арга нүхэсэл манда бии гээшэ.

Гэхэтэй хамта, колхоз, совхозууд шэнэ газар элдүүрилэн, тараанай полиие үргэдхэхэ, олон жэлэй ба нэгэ жэлэй ногоо тарилгые ехэ болгохо уялгатай. Тиин тарялан дээрэһээ талха тараанай зүйл, шэмэтэ тэжээл, һолоомо болон зелёнко оруулалсан бүдүүн тэжээл бэлэдхэлгэ хэлбэришэгүйгөөр дээшэлхэ ёһотой.

Гэбэшье мал ажалаймнай бүдүүн тэжээлэй ехэнхи хуби мүнөө сабшалан болон бэлшээри дээрэһээ абтана, саашадаашье абтаха. Теэд сабшалангаймнай ургаса мүнөө болототоо яаха аргагүй бага байһаар. Тиимэһээ сабшалангай хүрьһые һайжаруулан, ургасыень дээшэлүүлхэ гээшэ түрүүшын ээлжээнэй шухала хэрэг болоно.

Хэдэн арбан жэлэй туршада сабшалан һайжаруулгада анхарал хандуулагдаагүй байһан. Муудашаһан сабшалан богони болзор соо һайжаруулжа, ургасыень дээшэлүүлхын тула бага бэшэ мүнгэ зөөри гаргашалха, ехэ ажал хэхэ хэрэгтэй.

Сабшалан дээрэ капитальна хүдэлмэри хэхэ талаар манай республикада гүрэнэй зүгһөө тон ехэ туһаламжа хүргэгдэнэ. Хонин ажал хүгжөөхэ хэрэгтэнь манай республикада туһаламжа хүргэхэ тухай РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтоолоор 1969—1970 онуудта республикымнай колхоз болон совхозуудта иимэ юумэ хангахаар РСФСР-эй хүдөө ажахын, милиораци ба уһанай ажахын министерствэнүүдтэ даалгагдаа гэбэл: 3 мянган гектар талмай дээрэ уһалуури хэхэ, 6,3 мянган гектарай уһалууриин системэнүүдые шэнэдхэн хубилгаха, 5,7 мянган гектар намаг хатааха, 35 мянган гектар талмайда культуртехническэ хүдэлмэри хэхэ, 95 мянган гектар бэлшээри уһатай болгохо талаар хүдэлмэри хэхэ. Тэрэ тогтоол соо заагдаһанай ёһоор, 1971—1975 онуудай арадай ажахын түсэб дотор 100 мянган гектар талмайда культуртехническэ хүдэлмэри хэхэ, 6 мянган гектар талмайда уһалууриин системэ бариха, 20 мянган гектар намагтай газар хатааха, 20 мянган гектар талмайн уһалууриин системые шэнэдхэн хубилгаха, 120 мянган гектар бэлшээри уһатай болгогдохоор хараалагдаха юм.

Айхабтар ехэ энэ хүдэлмэридэ гүрэн мүнгэ зөөри һомолхо байна. Тиихэтэй хамта 1968—1970 онуудта Хэжэнгын, Хяагтын, Сэлэнгын, Загарайн, Яруунын аймагуудта луговмелиоративна табан станци байгуулан, «Бурводстрой» трестын материально-техническэ бааза бэхижүүлэгдэхэ зэргэтэй.

Үйлэдбэриин хүсэ болон мүнгэ зөөриие дэмы тараангүйгөөр, ашаг ехэтэйгээр хэрэглэхын тула дээрэ дурсагдагша барилгануудай хэгдэхэ газарые уридшалан тодорхойлхо шухала. Ушар иимэһээ хүдөө ажахын министерство, мелиораци ба уһанай ажахын министерство, республикын госплан нэн түрүүн экономическа аша туһыень хаража, малшадай хэрэглэмжые хараада абалсан, мүнгэ зөөри зүбөөр һомолхо уялгатай.

Зүгөөр 1971—1975 онуудта хэгдэхэ уһанай ажахын барилгын хүдэлмэринүүдэй түсэб тусхай тодорхойлготойгоор 1969 оной апрелиин 1 болотор аймагуудай организацинуудтай хамта табижа дүүргэхэ даалгабари республикын госплан, хүдөө ажахын, мелиораци ба уһанай ажахын министерствэнүүдтэ даалгаха гэшэ ха. Энэ түсэбтэй зохилдуулан, һүүлээрнь 1971—1975 онуудта хэгдэхэ уһанай ажахын барилгын ба культуртехническэ хүдэлмэринүүдэй проектно-шэнжэлгын, техническэ документациин бүхы хүдэлмэриие бэелүүлжэ захалха хэрэгтэй.

«Росгипроводхоз», «Росгипрозем» экспедицинүүдые мэргэжэлтэдээр хангаха ба хүдэлмэриень һайжаруулха талаар мелиораци ба уһанай ажахын, хүдөө ажахын министерствэнүүд шухала хэмжээ абаха болоно. Мүнөө проектнэ эдэ организацинууд республикымнай эрилтые хүсэд хангажа шаданагүй. Ойрын жэлнүүдтэ уһанай ажахын барилга ба культуртехническэ хүдэлмэри хэхэ бэлэн проектнууд тон үсөөн. Мүнөө проектно-сметнэ документацинууд яаралтайгаар бэлдэгдэхэ зуураа, ехэ алдуутай байна. Энэ дутагдалые усадхаха хэрэгтэй. Хэрбээ проект зохёолгые һайжаруулха талаар шухала хэмжээ абаагүй һаа, уһанай ажахын барилгаар хараалагдаһан ехэ программын дүүргэлтэдэ һаад ушаруулагдажа магад.

Уһанай ажахын барилгын материально-техническэ баазые бэхижүүлгэдэ онсо анхарал хандуулха хэрэгтэй. Машинно-мелиоративна станцинуудай, мүн «Бурводстрой» трестын, тэрэшэлэн «Сельхозтехника» нэгэдэлэй луговмелиоративна отрядуудай хүдэлмэриие эрид һайжаруулха саг ерээ.

Зарим газарта уһанай ажахын барилга ба культуртехническэ хүдэлмэринүүд машинно-мелиоративна станцинуудай, уһалууриин системын управлениин, «Сельхозтехника» нэгэдэлэй отрядуудай, мүн колхоз, совхозуудай хүсөөр нэгэ доро эрхилэгдэнэ. Энэ ушарые зүбтэй дээрэ тоолохын аргагүй. Тиигэжэ барилгын хүсэн, техникэ энлэ тэндэ тараагдажа, аша үрэ багаар түйлагдана. Нэгэ һалбариин барилга дээрэ иимэ олон подрядна организаци бариһанай хэрэг үгы гээшэ ха. Энэ дутагдалые гуримшуулхаар болоо. Жэшээнь, уһалууриин системэнүүдые ашагтайгаар хэрэглэхынь тула уһалууриин системэнүүдэй управленидэ хэрэгтэй техникыень үлөөгөөд, бэшыень машинно-мелиоративна станцинуудта дамжуулан үгэхэ хэрэгтэй.

Машинно-мелиоративна станцинуудтай аймагуудта «Сельхозтехника» нэгэдэлэй отрядуудые бариһанай хэрэггүй. Үгышье һаа, тэрэ отрядуудые машинно-мелиоративна станцигүй газарта эльгээхэ гү, али тэдэнэй луговмелиоративна техникыень дурсагдагша станцинуудта дамжуулан үгэхэ.

1971—1975 онуудта 230 мянган гектар сабшалан ба бэлшээриин хүрьһэ һайжаруулха, ногоо тариха хүдэлмэриие колхоз, совхозуудай мүнгэ зөөреэр үнгэргэхэ гэжэ РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтоол соо хараалагданхай. Эдэ хү-

(Түгэсхэлынь 2-дохи нюурта)

Мүнөөдэр республикын хонишодой зүблөөн нээгдэхэнь

ТҮРҮҮ ХОНИШОДТО АЛДАР СОЛО!

РЕСПУБЛИКЫН КОЛХОЗ, СОВХОЗУУДАЙ ХОНИН АЖАЛАЙ БАЙДА БА ТЭРЭНИИЕ СААШАДАНЬ ХҮГЖӨӨХЭ ХЭМЖЭЭНҮҮД ТУХА

(Түгэс хэл. Эхинииинь 1-дэхи нюурта)

дэлмэринүүдэй дүүргэлтэдэ, тэрэшэлэн ажахы доторой уһалууриин ба намаг хатаалгын системэнүүдые ашаглалгада колхоз, совхозуудай өөһэдынь лугомелиоративна техникэ хэрэглэгдэхэ ёһотой.

Сабшалан болон бэлшээрие үндэһөөрнь һайжаруулха хэрэгтэ хабаатай уһалууриин ба намаг хатаалгын шэнэ системэнүүдэй барилга, ашаглагдажа байгаашыень шэнэдхэн хубилгаха, культуртехническэ хүдэлмэринүүд гол түлэб «Бурводстрой» трестын хүсөөр хэгдэхэ зэргэтэй. Тиимэ арга дүүрэн бии, юуб гэхэдэ, мүнөө «Бурводстрой» трестдэ машинно-мелиоративна табан станци уһалууриин гурбан участок, барилгахабсаралгын хоёр управлени бии гээшэ. 1968—1969 онуудта Бэшүүрэй, Загарайн, Хэжэнгын аймагуудта машинно-мелиоративна гурбан станци эмхидхэгдэхэнь. 1969—1970 онуудта Сэлэнгын, Хяагтын, Яруунын аймагуудта машинно-мелиоративна станцинуудые байгуулха талаар мелиорациин ба уһанай ажахын министерство хэмжээ абаха болоно. Тиигээд байхадаа республикымнай мал ажалтай бүхы аймагууд уһанай ажахын организацинуудтай боложо, мелиоративна бүхы хүдэлмэриие комплексноор ябуулха аргатай болохо.

Мелиоративна хүдэлмэриин шанар һайжаруулха ба саг болзорые хараада абаха—шухала зорилго мүн. Жэшээнь, Ивалгын уһалууриин системын барилга олон жэлдэ унжагайрһан гээшэ. Тэрэшэлэн Түгнын уһалууриин системэ баһал унжагайрхаяа забданхай.

Культуртехническэ хүдэлмэриие түргэдхэхэ, шанар һайнтайгаар үнгэргэдэг болохо тон шухала. Энэ талаар «Сельхозтехника» нэгэдэлэй лугомелиоративна отрядуудай хүдэлмэридэ шанга эрилтэ табигдаха ёһотой. Тэдэнэй хэһэн ажал шанар муутай гэжэ колхоз, совхозуудай гомдол оруулдагынь тон зүб.

Жэшээнь, «Сельхозтехникын» отряд Мухар-Шэбэрэй аймагай «Забайкалец» колхоздо 60 гектар газарай һөөг бургааһа сэбэрлэхэдээ үндэһыень абангүй, хүрьһыень хахалангүй орхижорхёо. Тиимэһээ 1968 ондо тэрэ газарһаа ямаршье ургаса абтаагүй, ерэхэшье жэлдэ абтахагүй.

«Сельхозтехника» нэгэдэлэй Сэлэнгын лугомелиоративна отряд 1968 ондо Тельманэй нэрэмжэтэ колхоздо 250 гектар намаг хатааха ёһотой байһан. Гэбэшье тэрэ намагынь эдлүүридэ ороогүй. Ушарынь, малтагдаһан ханаабуудынь проектнэ хэмжээндэ хүргэгдэнгүй орхигдошоо.

Имэрхүү жэшээнүүд тон олон. Тиимэһээ олохон ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд «Сельхозтехника» нэгэдэлтэй хэлсээ баталхаяа дурагүйдэнэ. Лугомелиоративна отрядуудай хүдэлмэриие һайжаруулха талаар нүхэр Довганьдо шанга эрилтэ табихаар болоо. Тиихэтэеэ хамта тэдэ отрядуудай дүүргэхэ хүдэлмэриин хэмжээ тодорхойлдог байха хэрэгтэй.

Прибалтийска республикануудай ажахынуудай жэшээгээр сабшалаһ болон бэлшээридэ олон жэлэй ногоо тариха гээшэ тэжээл бэлэдхэлгые дээшэлүүлгэдэ ехэ удха шанартай. Энэ талаар манайда хооһон хөөрэлдөөнһөө бэшэ юушье хэгдэнэгүй. Миил хэлсээд үнгэрэнгүй, бодото хэрэг дээрэнь бэелүүлхэ саг илангаяа Кабанскын, Прибайкалиин, Түнхэнэй аймагуудта ерэнхэй.

Мүнөө онсо тэмдэглэмээр үшөө нэгэ асуудал гэхэдэ, бэлдэгдэһэн тэжээлээ зүбөөр, ашаг ехэтэйгээр хэрэглэхэ ушар болоно. Ямаршье хэм хэмжүүргүйгөөр, бэлэдхэлгүйгөөр тэжээлээ гаргашалаа һаа, тэжээлэнхии гаргашалжархёод, аша үрыень абангүй үлэжэ болохо. Хэрбээ тэжээлээ зүбөөр, гамтайгаар хэрэглээд байбал, малай ашаг шэмые дээшэлүүлхэ, гаргашаяа багадхаха, олзо доход ехээр оруулха арга олдохо юм.

Яруунын аймаг һүүлэй жэлнүүдтэ ган гасуурай тохёолдоһон дээрэһээ Зэдын аймагта орходоо малай тэжээлээр тон муу байдалда ороһон юм. Гэбэшье мал ажалайнь гол үрэ дүн, тэрэ тоодо хонин ажалаар Зэдын ажахынуудайхиһаа һуралгүй һайн. Энээниие юугээр тайлбарилтайб. Тэжээлэй талаар бэрхэшээлтэ байдалда ороһон Яруунын ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд бии байһан тэжээлээ зүбөөр, ашаг ехэтэйгээр гаргашалжа һураа. Эндэхи малшад эбэртэ бодо мал түргөөр таргалуулжа, комбикорм бэлдэжэ, урдань хаягдадаг таряа талханай зүйл хэрэглэжэ шадана бшуу. Тиихэдэнь Зэдын аймагай ажахынууд тэжээл элбэгтэй байһан аад, тэрэнээ гам хайрагүйгөөр гаргашална. Аша үрэ багаар абана. Зүгөөр Зэдэдэ ажахынууд элдэб байдалтай. Борьёогой совхоз бэшэндээ орходоо жэл бүхэндэ ехэ тэжээл бэлдэдэг аад, малаа олоор үхүүлдэг, ашаг шэмэ багаар абадаг байха юм. Тиихэдэнь «Коммунизм» колхоз (түрүүлэгшэнь нүхэр Мурхонов) тэжээлээр ядуухан байдалтай аад, малаа гээлтэ хоролтогүйгөөр ондо оруулдаг, ашаг шэмыеньшье дээшэлүүлжэл байдаг.

Ушар имэһээ тэжээл бэлэдхэлгые дээшэлүүлхын түлөө тэмсэхэ зуураа, тэрэнээ зүбөөр, гамтайгаар гаргашалха ушартай бологдоно.

Продукциин единицэ бүхэндэ гаргашалагдадаг тэжээлэй научна үндэһэ баримтатай нормо бүгэдэндэ мэдээжэ. Энэ нормо баримталдаггүй ажахыда малайнгаа һайнаар эдеэлхын тула тэжээлыень буйлуулхын түлөө һанал табигдадаггүй, юрэ хүл доронь байхын бараагаар ямаршье хэм хэмжүүргүйгөөр тэжээлыень хаяжа үгэдэг, хубиин малда тэжээл хулгайлха ушар үзэгдэдэг гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Тэжээлэй хэмһээ үлүүгээр гаргашалагдаһан ямаршье ушарта анхарал табижа, зохихо хэмжээ абаха шухала.

Энэ мүнгэ зөөрие хүсэд дүүрэнээр, ашаг ехэтэйгээр хэрэглэхын тула хүдөө нютагуудта барилга эрхилдэг организацинуудые хүсэ ехэтэй болгохо, тэдэнэй материально-техническэ бааза бэхижүүлхэ, хүдэлмэриин шанар эрид һайжаруулха шухала байна.

МАЛАЙ БАЙРАНУУДЫЕ ТҮРГӨӨР, ҺАЙНААР БАРИХА

Малай ашаг шэмые дээшэлүүлхын тула тэжээлэй һайн баазатай байхаһаа гадна, мүн малай һайн байратай болохо шухала. Малай һайн байратай болоод байхада, хэнэйшье мэдэхээр, тэжээл багаар гаргашалагдадаг, үйлэдбэрилэгдэдэг продукциин гаргаша доошолдог гээшэ.

Урда жэлнүүдэйхитэй жэшэбэл, республикымнай колхоз, совхозууд һүүлэй жэлнүүдтэ малай байрын барилгада капитальна һомололгоёо ехээр дээшэлүүлээ. Жэшээнь, һүүлэй гурбан жэлэй туршада (1966—1968 онууд) колхоз, совхозуудай капитальна һомололго дунда зэргээр жэл бүри 19 миллион түхэриг болоо. Тэрэнэн сооһоо 12,2 миллион түхэриг үйлэдбэриин байрада, 6,8 миллион түхэриг байрын гэрэй ба культурно-ажаһуудалай барилгануудта гаргашалагдана.

Эдэ жэлнүүдэй туршада колхоз, совхозуудта 42 мянган эбэртэ бодо малай, 37,5 мянган гахайн, 198 мянган хониной байра ашаглалгада үгтэбэ. Бүри урда жэлнүүдтэ малай байрын хэды шэнээн баригдаһые абаха болоо һаа, бага бэшэ хүдэлмэри хэгдээ. Гэбэшье малай байра барилга дээрэ түйлагдаһан хэмжээн мүнөө мал ажалаймнай, илангаяа хонин ажалай улам ургажа байгаа эрилтые холо хангананагүй. Олохон ажахынуудта хониной байрын дутамаг дээрэһээ хонин ажал хүгжөөхэ хэрэгтэ ехэхэн һаад ушаруулагдана. Хүдөө ажахын министерствын мэдээнэй ёһоор, республика доторнай бии байһан хонидой гурбанай нэгэ хуби типовой байраар хангагданхай. Эхэ хонид һайн байраар гүйсэд үшөөл хангагдаагүй. Энэ дутагдалые усадхахын тула, эгээл багаар абахада, жэл бүри 100 мянган хониной байра бариха хэрэгтэй.

Колхоз, совхозуудай мүнөө малай байрада гаргашалжа байһан мүнгэ зөөреэр урда жэлнүүдтэ баригдаһан байрануудһаа һураггүй олые барижа болохо байгаа гэжэ сэхэ хэлэлтэй. Юуб гэхэдэ, «Бурятцелинстрой» трестын бодхоодог барилганууд ажахынуудта айхабтар үнэтэй болоно. Колхоз, совхозуудай өөһэдынгөө хүсөөр бариһан хониной байра «Бурятцелинстройн» гү, али «Межколхозстройн» баряашатай адли аад, хахад сэнгээр хямда ха юм.

Барилга дээрэ, илангаяа хониной байрада элдэб үлүү хүдэлмэри хэгдэнэ. Хэнэйшье мэдэхээр, хониндо дулаан хэрэггүй ха юм. Шииг пойтондо орохогүйн, һалхинда үлеэлгэхэгүйн тула хониндо хушалта хэрэгтэй. Манайда заримдаа хониной байра бэшэ, харин «ордонуудые» барина. Хэндэ хэрэгтэйб тиимэ ордонууд? Эндэ гансахан барилгашад бэшэ, мүн проект зохёогшод зэмэтэй. Үнэн дээрэ мүнөө болотор хониной байрын гаргаша багатай, һайн проектгүй байһаарбди.

«Бурятцелинстройн» барилгын колонно болон бригаданууд барилгаяа тэсэшэгүй удаанаар, муу шанартайгаар, заримандаа голодоһотойгоор барина. Энээн дээрэһээ капитальна барилгада һомологдоһон мүнгэн гаргашаяа удаан саг соо харюулнагүй. Дүүргэгдээгүй барилгын тоо жэлһээ жэлдэ үсөөрнэгүй, харин олошорно. Республикын совхозууд дээрэ абахада иимэ байна: 1964 оной эхиндэ 2,8 миллион түхэригэй барилга дүүргэгдээгүй байһан. 1965 оной эхиндэ тэрэ тоо 3,3 миллион түхэригтэ хүрөө. 1966 оной эхиндэ—4,7; 1967 оной эхиндэ—6,3; энэ жэлэй эхиндэ—6,4 миллион түхэриг болоо.

Энэ ушарта республикын хүдөө ажахын министерство бодхоогдожо байһан барилгануудые саг болзор соонь ашаглалгада үгэхэ талаар барилгашадта шанга эрилтэ табинагүй гэжэ хэлэлтэй. Гэхэһээ байтагай, тус министерство ажахынуудта ашаглалгада үгтэхэ байрануудай түсэб доошолуулагдаһанаар табина. Энэ түсэбүүдынь ядалгүйхэноор дүүргэгдээ болоод, барилгашадай ажал хэрэг һайн шэнгеэр харагдадаг байна. Бодото дээрээ барилгашадай хүсэн дүүрэнээр хэрэглэгдэнэгүй. Энэ дутагдалыень шууд усадхаха ёһотойбди.

РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтоолоор 1969—1970 онуудта хониной байра, хонишодой байрын гэрнүүдые, һургуулида ороогүй үхибүүдые хүмүүжүүлхэ зургаануудай байрын барилгада 21 миллион түхэриг мүнгэн нэмэжэ үгтэхөөр хараалагданхай.

ХОНИН ҺҮРЭГ ОЛОШОРУУЛХА, ҮҮЛТЭРЫЕНЬ ҺАЙЖАРУУЛХА ХҮДЭЛМЭРИ ТУХАЙ АСУУДАЛНУУД

Тарган мяха, торголиг ноһо ехээр абаха ехэ зорилгонуудые амжалтатайгаар дүүргэхын тула хонидые олошоруулха гээшэ шиидхэхы удха шанартай.

Республикын хүдөө ажахын министерствын, госпланай тооложо үзэһэнэй ёһоор, 7 мянган тонно ноһо, 30 мянган тонно хониной мяха абахын тула бидэ жэл бүхэндэ зуун эхэ хонин бүриһөө 90-һээ үсөөн бэшэ хурьга түлжүүлхэ зэргэтэй болонобди.

Бүхы колхоз, совхозуудта зуун эхэ хонин бүриһөө 90 хурьга жэл бүри абажа шадагдахагүй гээд хүдөө ажахын зарим хүдэлмэрилэгшэд тоолоно. Юуб гэхэдэ, энээнһээ урда жэлнүүдтэ республика дотор зуун эхэ хонин бүриһөө эгээл ехэдэхэдээл арай гэжэ 85 хурьган абтадаг байгаа. Энээн дээрэһээ бүхы эхэ хонидой 15—20 процентнь жэл бүхэндэ эрхэ бэшэ һубайрха ёһотой гэһэншүүгээр тэдэнэр хэлэдэг байна.

Харин нүгөө зарим хүнүүд хэрбээ гансал хонидые садатарынь эдеэлүүлээд байгаа һаа, зуун эхэ хониноо 90, үшөөшье олон хурьган абтаха гээд тоолодог. Бүхы юумэн үбһэ тэжээлһээ дулдыдаха, юуб гэхэдэ, һайнаар эдеэлүүлһэн, харууһалһанай ашаар лэ түрүү хонишод зуунһаа 100 гаран хурьга абана ха юм гэжэ тэдэ хэлэнэ.

Тэдэнэй хэнииинь зүб бэ?

Хэнэйшье мэдэһээр, гол юумэн—үбһэ тэжээл. Гэхэтэй хамта бүхы эхэ хонидой 15—20 процентнь заал һаа һубайрха гэдэг тон буруу.

Хонидые түргэн олошоруулха тухай бидэ, партиин обкомой секретарьнар, бусадшье хүтэлбэрилэгшэд эрдэмтэдтэй, мэргэжэлтэдтэй, дүй дүршэл ехэтэй хонишодтой оло дахин хөөрэлдэһэн, һанамжа дурадхалыень шагнаһан байнабди. Хонидой һубайрха гээшэ тон үсөөн юм гэжэ тэдэнэр хэлэдэг байна. Ажалаа һайн мэдэхэ, оролдосотой хонишоной отарада зуун эхэ хонин бүхэнэйнь оройдоол нэгэ-хоёрынь лэ һубайрдаг, бэшэниинь заабол хурьгалдаг юм.

Теэд манай ажахынуудта жэлһээ жэлдэ юундэ хонид олоороо һубайрнаб?

Энэ асуудалда харюусахын тула манай эрхим мэргэжэлтэдэй нэгэн, хүдөө ажахын институдай кафедрые даагша нүхэр Пилдановай бэшэгһээ хэдэн газарыень абажа уншая.

«Искусственна үрэжүүлгые муугаар хэдэг дээрэһээл олонхи ажахынуудта хонид олон һубайрна,—гэжэ тэрэ бэшэнэ.—Олонхи отарануудта искусственна үрэжүүлгын болзор сахигданагүй. Заабариин ёһоор 36—40 хоногһоо бага бэшэ болзор соо нэгэ пункт үрэжүүлгэеэ дүүргэхэ зэргэтэй. Үнэндөө зарим хонишод, зоовет-мэргэжэлтэдэй энээниие хэрэгсээдэггүй дээрэһээнь пунктаа түргэн хаагаад, һүрэг соогоо хуса табихые оролдодог. Хэрбээ искусственна үрэжүүлгын пунктын 15—20 хоног хүдэлөөд болишоо һаань, хонидойнь 30—40 процент һубайржа магад. 700 эхэ хонидтой отарада иимэ богони болзор соо үрэжүүлгэ хэбэл, 210—280 хонидынь хэзээшье һубайрха. Юуб гэхэдэ, тэндэ байһан 10—12 хусань һүрэг соо зүндөө ябаад тэды олон хонидые яашье үрэжүүлжэ шадахагүй. Үрэжүүлгын, мүн түл абалгын дүн гаргахадаа. хурьгадай үсөөн абтаһанда зэмэтэй хүниие бэдэрхэдэ олдохошьегүй. Үнэндөө энээндэ хонишод, ажахын мэргэжэлтэд лэ зэмэтэй. Юуб гэхэдэ, тэдэнэр искусственна үрэжүүлгын технологиие хазагайруулһан байна».

Нүхэр Пилдановай хэлээшэ зүб байна. Олонхи отарануудта эгээл тиимэ ушар дайралдадаг.

Байгша ондо, августын һүүл багаар республикын хүдөө ажахын министерствын мэргэжэлтэд хэдэн аймагуудта ябахадаа, олохон отарада тиимэ баримтануудые хараһан байха. Жэшээнь, Бэшүүрэй аймагта «Дружба», Калининай нэрэмжэтэ колхозуудта, Бэшүүрэй совхоздо бэдэрдэг хусануудынь хүггүй ябаа. Олохон пунктда хонидые байлгажа үрэжүүлхэ станок түхеэрэгдээгүй байгаа.

Яруунын аймагай «Коммунизм» колхоздо шалгажа үзэхэдэ, искусственна үрэжүүлгын станциһаа үрэ асархын урда отара соонь бэдэрдэг хусанууд табигданхай хэдэн үдэр ябаа.

Улаан-Үдын аймагта олонхи ажахынууд хонид соогоо хуса табижа үрэжүүлнэ, ороондо оруулагдаһан бүхы 9 мянган эхэ хонидойнь миил 2,9 мянганиинь искусственна аргаар үрэжүүлэгдээ гэжэ шалгагшад тодоруулаа.

Олонхи колхоз, совхозууднай жэлһээ жэлдэ хурьга үсөөн абадагынь энээн дээрэһээл эли болоно.

Мүнөө искусственна үрэжүүлгын станцинууд хаа хаанагүй олон эмхидхэгдэнхэй, мэргэжэлтэдшье олон. Теэд тэдэнэр отара бүхэндэ хүрэжэ шадаагүй байна. Тиимэһээ үрэжүүлгын хүдэлмэри ехэнхидээ хонишодой оролдолго шадабариһаа дулдыдана ха юм. Энэ хүдэлмэриие зүбөөр эмхидхэхэ, гурим журамыень эрид һайжаруулха, нарин нягтаар хинан харадаг болохо гээшэ гол шухала.

Хонидые үбһэ тэжээлээр гүйсэд хангабал, тэдэнэй тоо толгойе түргэн олошоруулха асуудал хуу шиидхэгдэшэхэ гэжэ тоолохо болоо һаа баһал буруу.

Ушарынь юуб гэхэдэ, нэгэл ажахыда тон адли эрхэ байдалда байгаад, нэгэ хонишоной хурьга олоор абахада, нүгөөдэнь ахир үрэ дүн түйлана. Энээн тухай нүхэр Пилданов ингэжэ бэшэнэ:

«Манай холимог үүлтэрэй хонид ехэ үдэсэтэй юм. Олонхинь эхирлэдэг. Зарим отарануудта зуун эхэ хонин бүриһөө 112—120 хурьган гарана гэхэ гү, али зуунай 10—20-ниинь заабол эхирлэнэ. Хонидой үдэсэ гансашье үбһэ тэжээлһээ, үрэжүүлгэһээ болодоггүй. Харин ехэ үдэсэтэй, ходо эхирлэдэг хонид гэжэ байдаг. Тиимэһээ хонишод, мэргэжэлтэд тэдэниие зүбөөр илгажа, шэлэжэ абаад, һайн үүлтэрэй эхирлэдэг хонинһоо гараһан хусануудаар үрэжүүлхэ ёһотой».

Түрүү хонишод тиигэжэл түл олоор абана. Жэшээнь, Яруунын совхозой хонишон Цыдып Дылгырович Бадмаев тусгаар эхирлэдэг, ехэ үдэсэтэй хонидые суглуулаад, мүнөө жэл бүхэндэ зуун эхэ хонин бүриһөө 100 гаран хурьга абана. Энэ жэлдэ тэрэ зуунһаа 113 хурьга түлжүүлээ. Зэдын аймагай «Коммунизм» колхозой хонишон Николай Гомбоев, Хоринин Анаагай совхозой Ойдоб Тагаров болон бусад баһал тиимэ үрэ дүн түйлана.

Тэдэнэй дүй дүршэлые гүнзэгыгөөр шудалжа, олоной дунда дэлгэрүүлхэ шухала.

Хонидой тоо толгойе түргэн олошоруулха хүдэлмэриие зүбөөр табихын тула, **нэгэдэхеэр,** 1969 оноор эхилжэ хаа хаанагүй искусственна үрэжүүлгэ нэбтэрүүлхэ, энэ хүдэлмэриие научна үндэһөөр эмхидхэхэ хэрэгтэй. **Хоёрдохёор,** үүлтэр һайжаруулха хүдэлмэри үргэнөөр ябуулжа, үдэсэтэй эхирлэдэг хонидые зүбөөр шэлэжэ үсхэбэрилхэ ёһотойбди.

Нүхэдүүд! Хурьга олоор абаад, тэдэниие гарза хоролтогүйгөөр түлжүүлхэ гээшэ шиидхэхы удха шанартай. Олонхи ажахынуудта энэ талаар ехэ дутагдалтай, айхабтар олон хонид, илангаяа хурьгад гарзална.

Нэн түрүүн эхэ хонидые үрэжүүлгэдэнь ёһоор бэлдээгүйһөө, хурьгалхаһаань урид зүбөөр харууһалаагүй, түлынь һайнаар абажа шадаагүйһөө боложо хурьгад олон гарзалдаг байна. Юуб гэхэдэ, түрэһөөр недели болоогүйдөө хурьгад илангаяа олоороо гарзална ха юм.

Хонидые үбэл түрүүлхэдэ түлынь олон гарзална гэжэ зариман энээниие тайлбарилхые һэдэдэг. Энээнһээ үндэһэлжэ, зарим газарнуудта хонидоо хабар хурьгалуулдаг боложо эхилээ. Үнэндөө тэдэниие ямаршье сагта түрүүлһэнһээ дулдыдана бэшэ. Жэшээлхэдэ, аймагай ажахынууд зуун эхэ хонин бүриһөө оройдоол 71 хурьга абана. Улаан-Үдын, Хоринин аймагуудта хонид гол түлэб үбэл хурьгалуулагдадаг. Тиибэшье тэндэ хурьгадайнь оройдоол 7 процент гарзалаа. Тиихэдэ Сэлэнгэдэ бүхы хурьгадайнь 11 процент гарзалһан байна.

Хээлитэй хонидые муугаар харууһалһан, эдеэлүүлһэнһээнь боложо хурьгад үлбэр муу, халтад гэбэл үбшэндэ нэрбэгдэжэ һалана гээшэ.

Тиимэһээ эхэ хонидые түрэхэһөөнь урид һайнаар таргалуулха гээшэ тон ехэ удха шанартай. Мүнөө зарим ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэдэй таряанай газарта эдихэ юумэ элбэг гээд, эхэ хонидтоо талха таряанай зүйл нэмэжэ эдюулээгүй байхань тон буруу. Хонидые намар адуулхада хэды һайншье һаань, саашадаа тэдэндэ бүри октябрь һараһаа хойшо нэмэлтэ тэжээл эдюулжэ захалха шухала.

Түл абалгыешье эрид һайжаруулха, зүбөөр эмхидхэхэ саг ерээ. Дулаан байрада, зөөлэн һайн дэбдихэр дээрэ хурьга абаха, отара бүхэндэ һүниин манаа эмхидхэхэ, хурьгадые түрүүшын үдэрһөө нарин һайнаар эдеэлүүлхэ, харууһалха гээшэ гол шухала эрилтэ болоно.

Тоо толгойень түргэн олошоруулхын тулада томо хонидой гарзалгые усадхаха хэрэгтэй. Зундаа муугаар харууһалагдаһанһаа боложо хонид туранхай байгаад, үбэлдөө бүри муудана, гарзална ха юм. Тиимэһээ намартаа тэдэниие хүсэ шадал һайса абхуулха ёһотой.

Зарим ажахынууд үбэлдөө хүсэ шадалаар нямһал болоһон хонидые нэгэ газар суглуулжа һайнаар аргалдаг, үбһэ тэжээл ехээр эдюулдэг байна, Энэнь алишье талаараа ашагтай. Мүнөө үбэл болохые хүлеэнгүй, үшөө дулаан байһандань хүсэ шадалаар һула хонидые илгажа эдеэлүүлхэ шухала. Юуб гэхэдэ, хүйтэн болошоһон хойно тэдэниие эдеэлүүлхэдэ тэжээл ехэ гаргагдаха ха юм.

Саашадаа туранхай муу хонидые жэл бүри тусгаар илгажа эдеэлүүлдэг болохо ёһотойбди.

Үүлтэрыень һайжаруулха, нарин, наритар ноһотой холимог үүлтэрэй хонидые олон болгохо талаар республика доторнай ехэ хүдэлмэри хэгдээ. Тиигэбэшье элдэб дутагдалнуудһаа боложо мүнөө ноһо, хониной мяха ехээр үйлэдбэрилхэ зорилго үшөөл һанаһанда хүрэмөөр шиидхэгдэнэгүй.

Олонхи ажахынуудта эрхим шанартай, һайн үүлтэрэй хусанууд ашаг үрэ багатайгаар хэрэглэгдэнэ. Колхоз, совхозуудай гүрэнэй племстанцинуудай олохон зоотехнигүүд хонидые ноһоноойнь шанараар, наһаарнь, үнгэ зүһөөрнь илгаад лэ ажалаа хизаарлана. Харин тэдэнэйнгээ үндэһөөр һайн үүлтэрэй малнуудые илгажа үсхэбэридэ табиха хүдэлмэри хэнэгүй. Тиимэһээ ажахынуудай мэргэжэлтэдтэ, мүн гүрэнэй племстанцинуудай, хүдөө ажахын министерствын урда шанга эрилтэ табиха зэргэтэйбди.

Һүүлэй жэлнүүдтэ республика доторнай 100 мянган толгой һайн үүлтэрэй, манай эндэхи эрхэ байдалда таарахаар хонидые илгажа, тусгаар отаранууд болгогдонхой. Тэдэнэр ондоо областьнуудһаа асарагдаһан үүлтэртэ хонидһоо дутуугүй һайн гэжэ РСФСР-эй хүдөө ажахын министерствын тусхай комиссяар баталагдаа.

Түсэбэйнгөө ёһоор тэдэ хонидые илангаяа һайнаар эдеэлүүлжэ, харууһалжа, тоо толгойень олошоруулха, ноһо, мяханайнь шанарые дээшэлүүлхэ хүдэлмэри бодомжотой зүбөөр хэхэ болонобди.

Өөһэдыгөө гүйсэд хангахын тула гансашье һайн үүлтэрэй хусануудые түлжүүлхэ бэшэ, мүн ноһо, мяха ехэтэй эмэ түлгэнүүдые олоор үсхэбэрилхэ тусхай племенной өөрын баазатай болохо ёһотойбди. Тиигэхын тула племенной фермэ, ажахынуудые олошоруулха саг ерээ. Мүнөө Борьёогой совхоз, Бэшүүрэй аймагай «Победа» колхоз, Сэлэнгын аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоз, Ивалгын туршалга-үйлэдбэриин ажахы һайн үүлтэрэй хонидые үсхэбэрилхэ тусхай племенной ажахынууд болгогдонхой.

Теэд тэдэ ажахынууднай үшөөл үсөөн байна. Тэдэниие олошоруулха, олоор эмхидхэхэ шухала болоо.

Племенной хүдэлмэри тухай хэлээд, хусануудые зүбөөр харууһалха тушаа дурдангүй үнгэрхэ аргагүй. Һайн хусагүйгөөр хонин һүрэгые олошоруулхань бэрхэтэй. Гэбэшье манай ажахынуудта хусануудай харууһалгада мүртэй анхарал хандуулагданагүй. Жэлһээ жэлдэ үрэжүүлгын эхилхэдэ бэдэрдэг хусанууд, мүн үрэжүүлгэдэ табигдаха хусануудшье шадал тамираар муу байдаг ха юм. Жэшээнь, Баргажанай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоздо энэ жэлдэ хонидой үрэжүүлгын эхилхэдэ элитэ классайнь хусанууд яяр туранхай байшоо.

Хаяшье үбһэ тэжээлээр хомор һаа, ажахынууд бии байһан 200—300 хусадаа үбһэ, талха таряанай зүйл садатарнь эдюулхэ аргагүй байгаа гэхэдэ хэн этигэхэб?

Манай научна эмхи зургаанууд, нэн түрүүн хүдөө ажахын туршалгын станци, хүдөө ажахын институт хонин ажалай племенной хүдэлмэриие һайжаруулха талаар тобойсо харуулхаар юумэ хээгүй.

ХОНИН АЖАЛАЙ ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭДТЭ — ХАЛУУН АНХАРАЛ

Энэ һалбариие саашадань хүгжөөхэ хэдышье һайн түсэбнай зүндөө дүүргэгдэхэ бэшэ ха юм. Тэдэниие хүнүүд лэ хүсэндэнь хүргэхэ байна. Тиимэһээ партийна, советскэ, хүдөө ажахын органууд, колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд, партийна организацинууд хонин ажал дээрэ хүдэлжэ байһан хүнүүдтэ һуларшагүй халуун анхарал хандуулха зэргэтэй.

Хонишоной ажал хүнгэн бэшэ. Тэдэмнай колхозой түб газарһаа холо хада уулын забһараар, үргэн талын дунда ехэнхи сагаа үнгэргэнэ ха юм. Энэ харюусалгатай, хүшэр хүдэлмэриие дайралдаһан лэ хүндэ даалгажа болохогүй. Мүн хүн бүхэн хонишоной орёо бэрхэтэй мэргэжэлые эрхимээр шудалжашье шададаггүй.

Энэ ажалда үнэн зүрхэнһөө дуралһан лэ хүн өөрынгөө шадабари, бэлиг гаргажа, амжалта түйладаг байна бшуу. Ёһотойл үнэн сэхэ, бүхы зүрхэ сэдьхэлээрээ оролдон, хүсэ шадалаа гамнангүй хүдэлдэг хүнүүд лэ манай алтан баялиг ха юм.

Тиимэһээ хонишодто анхарал оролдолго саг үргэлжэ хандуулжа, тэдэнэй эрилтые гүйсэд хангаха хэрэгтэ улам ехэ анхарал табиха шухала. РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтоол дотор энээндэ илангаяа ехэ анхарал хандуулагдана. Жэшээнь, хонин ажалда хүдэлжэ байдаг хүнүүдэй гэр байра, хүүгэдэй эмхи зургаан, интернат һургуули гэхэ мэтые барихын тула нилээд ехэ мүнгэ зөөри тусгаар һомолхо гэжэ тэрэ тогтоол соо хэлэгдэнэ.

Удаан саг соо гэр бүлэһөө холо байдаг хонишодто өөһэдтэнь баһал һайнаар амарха, ажаһууха эрхэ байдал олгохо ёһотойбди. Тиигээд тэдэнэр гэр бүлэмни, үхибүүдни юугээршье дутанагүй гэжэ сэдьхэл дүүрэн ябаха зэргэтэй ха юм.

1969—1970 онуудта манай совхозууд хонишодтоо 60 мянган дүрбэлжэн метр байрын гэр бариха байна. Колхозуудташье баһал тэрэнһээ бага бэшэ барилга хэгдэхэ. Һургуулинуудай дэргэдэ хамтын байрануудые, мүн хүүгэдэй саад, яслинуудые олоор бариха хүдэлмэри үргэнөөр ябуулха саг ерээ.

Гэхэтэй хамта, мүнөө хонин ажалда хүдэлхэ хүнүүд дуталдажа, үшөөл бэрхэтэй байдал тохёолдуулна. Жэшээлхэдэ, колхоз, совхозуудта бии байһан бүхы хонидые харууһалхын тула 6800 хонишод хэрэгтэй. Харин мүнөө оройдоол 5800 хүн хүдэлнэ. Тэдэнэй мянга шахуу хүниинь наһатай болоһон зон. Тэдэнэй олонхинь ойрын жэлнүүдтэ пенсидэ гарахань. Тиимэһээ тэдэниие халан абаха хүнүүдые бэлдэхэ болонобди.

Саашадаа хонин һүрэгые олошоруулха, тарган мяха, торголиг ноһо ехээр абадаг болохын тула хонишодые бүри олон болгохо, ядахын сагта үшөө 2000 хүниие нэмэжэ табиха шухала. Теэд залуушуул хонин ажалда тон үсөөн хүдэлнэ. Мүнөө хүдэлжэ байһан хүнүүд сооһоо 30 хүрэтэр наһанай зон оройдоол 760 болоно. Комсомолшууд оройдоол 530 хүн. Иигээд ерэхэдээ хонин ажалда хүдэлхэ хүнүүдые олохо гээшэ шухалын шухала асуудалнуудай нэгэн мүн.

Хонишодой дунда залуушуулые олон болгохын тулада хэдэн хэмжээнүүдые абаха хэрэгтэй. Энэ ажалые алишье талаараа хүндэтэй, хонин ажалда хүдэлжэ байһан залуушуулай мэргэжэлээрээ омогорхохоор, ёһотойл зүрхэ сэдьхэл татахаар болгохо байнабди. Үнэндөө зоримгой, бэрхэшээлһээ тунхаридаггүй, зүрхэтэй хүнүүд лэ һайн хонишод болоно ха юм. Манай залуушуул тиимэл мэргэжэлдэ дуратай бшуу.

Хонишон гээшэмнай гансашье ажалдаа дуратай байха бэшэ, мүн олон юумэ мэдэхэ, шадаха ёһотой. Үнинэй хонишод энэ шадабари, мэргэжэлые даамгайгаар шудалжа, дүршэл ехэтэй болоно. Харин залуушуул эдэ бүхы мэргэжэл шадабариие абаһаар шудалжа, отарада ерэмсээрээ түдэгэсэхэгүй, ажалша бэрхэ байха болоно гээшэ. Тиимэһээ ... һургаха, эртээнһээ бэлд... Залуушуулда һургаал бол... шээ манайда олон. Колхо... зуудтамнай хэдэн зууга... шадабари ехэтэй, өөрын... ёһотойл профессор шэнги... болоһон хүнүүд олон. Т... дүршэлые халан абабал, ... гуули дүүргэһэнтэй адли ...

Социалис Ажалай Герой... дэм» совхозой хонишон ... Доржиева, Баргажанай К... сын нэрэмжэтэ колхозой ... Лхамажаповна Цыремпи... «Коммунизм» колхозой ... Гончиковна Цыремпилова, ... совхозой Цыдып Бадмае... Үдын «Искра» колхоз... Мясников, Сэлэнгын Кар... нэрэмжэтэ колхозой Буты... цаева, Хоринин Анаагай со... доб Тагаров болон бусад ... дүй дүршэл, һайхан жэшэ... үнэтэй һургуули боложо ...

Түрүү дүй дүршэл шу... шодой һургуули Сэлэнгы... эмхидхэгдэһээр гурбан жэ... Тэндэ хонишод ажалһаа ... жэ, 12 үдэрэй туршада ... юм. Аймагай мэргэжэлтэд, ... дай директорнууд, мүн ре... организацинуудай мэдээжэ ... тэд лекцинүүдые уншадаг. ... һурагшад экскурсинуудта ... рүү хонишодой дүй дүршэ... салаг, мяханай комбинат, ... рин сэмбын фабрикануу... харадаг байна.

Энэ дүй дүршэлые хони... рилдэг бусад аймагуудта... руулхаар гэжэ һанагдана.

СССР-эй Министрнүүдэй ... тогтоолой ёһоор мал ажалд... байһан хүнүүдтэ тусхай ... нэрэ зэргэ олгогдохо болон... гэдэхи классай мастер», «... классай мастер» гэһэн нэрэ... малшад бусадһаа 20—10 про... дээшээ түлөөһэ абаха бай... мнай баһал залуушуулые ма... дээрэ олоор хүдэлгэхэдэ та... лоно.

Мал ажалда хүдэлжэ бай... нүүдэй мэдэрэл, мэргэжэ... риие дээшэлүүлхын тула пр... нально-техническэ һуралсал ... жэ, тусхай училищи, курса ... минарнуудые эмхидхэжэ, ... ёр-гурбан жэлдэ эрхим ба... кадрнуудаар мал ажалаа ... ёһотойбди.

ГАЙХАМШАГТА ОЙЕ НЭРЭТЭЙ ТҮРЭТЭЙ... УГТАХЫН ТҮЛӨӨ

«Хонин ажал хүгжөөхэ хэрэгтэнь Буряадай колхоз, совхозуудта туһаламжа хүргэхэ тухай» РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй гаргаһан тогтоолые республикымнай хүдөөгэй ажалшад ехэ сэдьхэлээ ханан угтаа. Парти, правительствамнай колхоз, совхозуудай экономикые улам бэхижүүлхэ, ажалшадай һуудал байдалые бүри һайжаруулхын тула саг үргэлжэ анхарал хандуулна гэжэ тэдэнэр һайн ойлгоно ха юм.

Манай республикын хүдөөгэй ажалшад бүхы совет арадтаяа хамта В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэл гүйсэһэнэй ехэ ойе нэрэтэй түрэтэйгөөр угтахын түлөө социалис мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр оролсонхой. Коллектив бүхэн дээшэлүүлэгдэһэн социалис уялгануудые абаа. Эдэ уялгаяа амжалтатайгаар дүүргэхын тула колхоз, совхоз бүхэндэ малай үбэлжэлгые хэзээ хэзээнэйхиһээ эмхитэй һайнаар үнгэргэхэ болонобди. Энээнтэй хамта үнгэрэгшэ жэлэй үбэлжэлгын үедэ олохон ажахынуудта үхэр мал олон гарзалжа, ашаг шэмэеэ доошолуулһан нилээд хүшэр эрхэтэй байдалай тохёолдоһониие һануулхаар байна.

Үнэхөөрөө үнгэрэгшэ жэлэй үбэлжэлгэ нилээд бэрхэтэй байгаа. Үбһэ тэжээл дутамаг, эртэ хүйтэрөөд, саһан ехэ орожо, хабар хожом болотой, хүйтэн байһан хүшэр үедэ олохон ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд, партийна организацинууд адууһа малаа гарзалуулаагүй, тэдэнэйнгээ ашаг шэмые нилээд дээшэлүүлжэ шадаа. Яруунын, Хоринин, Хэжэнгын аймагуудта үбһэ тэжээл хомор байгаашье һаань, Зэдын, Мухар-Шэбэрэй болон бусад зарим үбһэ тэжээлээр элбэг байһан аймагуудайхида орходоо үбэлжэлгээ яһала һайнаар үнгэргөөһэн.

Мүнөө олонхи ажахынуудта шалгажа үзэхэдэ, малай үбэлжэлгэдэ бэлэдхэл тон муугаар ябуулагдана. Илангаяа хонин ажал дээрэ иимэ байдал үзэгдэнэ. Октябрь һарын дүүрэхэ дүтэлөөд байхада, нилээд олон эхэ хонид үшөө үрэжүүлэгдээгүй ябана. Хэрбээ отара бүхэниие эсэстэнь хүрэтэр наринаар хинан шалгаагүй һаа, урда мэтэ баһал хонид олон һубайржа, хэдэн зуун, мянган толгой түл дутуу абаха аюулай тохёолдуулагдахань холо бэшэ.

Тиимэһээ бүхы отарануудта дахин наринаар шалгалта хэжэ, үрэжүүлэгдээгүй үлэһэн хонидые элирүүлхэ, искусственна үрэжүүлгын пунктнуудые хонидой ороондо хуу оруулагдаһаниие шалгажа дүүргэһэн хойноо хааха байна. Ерэхэ жэлдэ республика дотор 70 мянга шахуу эхэ хонид хабар хурьгалуулагдаха юм. Тэдэниие һубайруулхагүйн тула хүсэ шадалаар һайн байлгажа, пунктнуудые эртээнһээ дулаалаад, хүйтэнэй сагта һайнаар үрэжүүлхэ шухала.

Элүүр һайн хурьга абахын тула хээлитэй хонидые зүбөөр ха... ха, һайнаар эдеэлүүлхэ гэжэ ... дээ һэн. Теэд олонхи ажахы... нидойнгоо түрэхын урдаха... лүүлжэ захалдаг. Энэмнай то... Тэдэниие мүнөөнһөө эде... эхилхэ хэрэгтэй.

Түл һайнаар абаха, гарза ... гүйгөөр томо болгохын тула ... байра хэрэгтэй. Гэбэшье зари... гууд типовой һайн байраар ... аад, дулаан, шэнэ хашаануу... рижа дүүргэхэ талаар мүртэ... хэнэгүй.

Нүхэдүүд! Ажахын, эмхид... хы хэмжээ ябуулгануудые ... хүргэхэ хэрэг нэн түрүүн ма... дээрэ хүдэлжэ байһан хүнүү... да ниитэ-политическэ хүдэл... зэргэ һайнаар ябуулһанһаа... дулдыдаха байна. Партийна ... зацинууд ажалшадай эдэбхи ... лые толгойлжо, социалис мүр... ёһотойл эмхидхэгшэд байж... нэйнь дүнгые хаһа сагтань ... түрүүшүүлые тэмдэглэхэ, урм... ха зэргэтэй. Хүнүүдэй эдэбхи ... үүсхэл бүхэниие дэмжэжэ, ... дунда дэлгэрүүлжэ байха ... бшуу.

Хэнэйшье мэдэһээр, малшад... гаяа хонишодой эндэ тэндэ ... таража байрладаг дээрэһээ ... дунда ниитэ-политическэ хүд... ябуулхань нилээд орёо болов... гэбэшье партийна органи... бодото оролдолго гаргаад, һ... шадамар байбал, зориһондоо ... шадаха. Нэн түрүүн малшад... коммунистнууд, комсомо... олоор байлгажа, фермэ, гур... рануудта агитаторнууд, полит... маторнууд, лекторнуудые хол... жа. малшадта газетэ, журна... сагтань хүргэжэ, радиоприём... лон телевизорнуудые саг ... хүдэлгэхэ ёһотой. Эдэ бүгэдэ ... партийна организацинууд үнэ... халуун анхаралаа табиха ...

Тус пленумэй үзэмжэдэ ... бюрогой табиһан тогтоолой ... дотор хонин ажалые хүгжөө... рэниие партийна, советскэ, ... ажахын органууд зүгһөө хү... рилгэдэ бии байһан ехэ дут... нуудта шангахан шүүмжэлэ... нэ. Энээн соо хонин ажалые ... лань хүгжөөхэ, ноһо, хонино... ехээр үйлэдбэрилхэ хэмжээнү... бии байһан дутагдалнуудые у... зайлашагүй шухала зорилго... дорхойлогдонхой.

Областной партийна органи... мүн тэрэнэй хүтэлбэрилгэ доро... публикын хүдөө ажахын бүхы ... мэрилэгшэд энэ хараалһан то... программаяа хүсэндэнь хүргэх... ла бүхы хэрэгтэй юумэ хэхэ ... ниинь дамжаггүй. Энэмнай ... агуу ехэ багша, вождь В. И. Ле... түрэһөөр 100 жэлэй ойдо эрх... лэг болохол.

ХОНИШОН НЭРЭШ ҺАЙХАН ДАА!

…гражанай суута хонишодой нэгэн болохо Аргатын совхозой …н хонишон Владимир Жанаевич Дондупов харууhалжа бай-…0 эхэ хониhоо 530-hаа үсөөн бэшэ хурьга абажа, гарзада …түй түлжүүлхэ гэжэ шиидэнхэй. Эдэ үдэрнүүдтэ эмхидхэл …hаар үбэлжөөндөө орожо захаланхай. Зураг дээрэ: В. Ж. …
Н. ДАМБАЕВАЙ фото.

Ц.-Д. ХАМАЕВ

…ЭРХЫШ ДАА, ЭР ШЭТЭЙШ

Социалис Ажалай Герой Балдама Тугжиевна Доржиевада зорюулагдана

…тэ жэргэмэл жэргэшэнэ
…үрхэн хоолойгоор.
… дайда hэришэнэ
…ин нойрhоо.
… туяан үнгэ hайхаар
…ршни задарба.
… хангалаар hэрюу дааhаар
…хэн амилба.
…, Эхэ оронойнгоо үүры,
… харабат.
…жэ, үлгын уянгата дууеы
… соогоо дуулабат.

* * *

… hурэhэн үүлэдэй
…аhые hананаш.
… алдаhан хонидой
…лдэhые үзэнэш.
… багадаа бооhон
…йшни тала,
…г абатаяа шэрэhэн
…таhан ойшни,
…, хүрилжэ эхилээ
… саhаар.
… шинии зэдэлээ

Айhан янзаар.
Шуурга уруудан ошохоор
Шуухиралдаа хонид.
Таража, hалажа үйрэхээр
Татагасангүй эдхэбэд.
Ойрош ерээ нүхэршни —
Ооголоогоорш олоо.
Будэг бадагхан байхада
Бухиндаhан шуурган,
Уушхара уушхарhаар уушхаржа,
Улихаяа замхалай.
Хүртэ даруулhан хонидтнай
Хөөрсэгэнэлдэжэ эхилээ.
Гурбан халуун зүрхэнтнай
Гурбууландаа жэргэлэй.
Нэгэнтэ бэшэ иигэжэ.
Нэтэрүүхэнээр тэмсэгдээ.
Эрэлхэг, шударгы ажаллагдажа,
Эндэhээ hурагдаа.

* * *

Магтаал юуншье шамайе
Маргаагаагүй.
Ажалай хүндэ далайшье
Шалаагаагүй.
Табинхан хүтэлэй дабааншье
Тугшаруулаагүй.
Муурхаг гасуур хабаршье
Мэгдэхээгээгүй.
Талаяа, нугаяа бүрхөөгөө
Тоогүй хонидш.
Элихэн шарайдаш түхөөгөө
Эрмэлзэhэн зоригш.
Хүсэhэндөө хүрэдэг байхаhаа
Һайхан юун бииб!

…ДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО …ЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ УКАЗ

…СКЭ № 25 ҺУНГУУЛИИН …ЬОО БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДТЭ …НГАЛТА ҮНГЭРГЭХЭ …ГУУЛИИН ОКРУЖНОЙ …ОМИССИИЕ БАТАЛХА ТУХАЙ

…ряадай АССР-эй Верховно …е hунгаха Дүримэй» 39, 40 …-дэхи статьянуудай үндэ- … Одесскэ № 25 hунгуулиин …оо Буряадай АССР-эй Вер- … Совөдтэ hунгалта үнгэргэхэ …улиин окружной комиссиие …адай ниитын организаци- … ба эмхинүүдэй нимэ ту- …эдhээ томилхо:

…гуулиин окружной комис- …үрүүлэгшэ Папушин Алек- … Борисович — Улаан-Үдын …онно заводой таhагай хүдэл- …эд, инженерно-техническэ …эрилэгшэд ба алба хаагшад-

…гуулиин окружной комис- …үрүүлэгшын орлогшо Гусля… Валентина Петровна — № 22 … hургуулиин профсоюзай ор- …цihаа;

…гуулиин окружной комис- …екретарь Посельская Вера …евна — Улаан-Үдын авиаци- …заводой таhагай партийна …организациhаа.

…гуулиин окружной комис- …шүүд:

…ьев Николай Ильич — …-Үдын авиационно заводой … хүдэлмэришэд, инженерно- …ческэ хүдэлмэрилэгшэд ба … хаагшадhаа;

…чев Иван Алексеевич — …-Үдын авиационно заводой … профсоюзай организациhаа;

…биев Даба Дармаевич — …-Үдын авиационно заводой … хүдэлмэрилэгшэд, инженерно- …ческэ хүдэлмэрилэгшэд ба …аагшадhаа;

… Виктор Олегович — Улаан- …авиационно заводой цехэй …мэрэшэд, инженерно-техни- … хүдэлмэрилэгшэд ба алба …адhаа;

…хина Алевтина Ивановна — …-Үдын авиационно заводой …ениин комсомолой эхин ор- …цihаа;

…лкова Елизавета Батудаев… Улаан-Үдын авиационно заво- …ехэй хүдэлмэрилэгшэд, инженер- …ическэ хүдэлмэрилэгшэд ба … хаагшадhаа.

…ряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшын орлогшо
А. СЫРЕНОВ.
…ряадай АССР-эй Верховно …эй Президиумэй Секретарь
К. МАСЛОВ.

…ан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
… оной октябриин 21.

Очерк

БАЗАР ҮБГЭНЭЙ БАЯР

ҮГЛӨӨГҮҮР эртэхэн Бата-Мүнхын эхэ хонидтоо, жэжэ түлгэнүүдтээ талха тарянай зүйл бага зэргэ эдюулээд, бэлшээридэ гаргаха гэжэ байхадань, баруун тээhээ холоhоо тэргын торшогонохо дуулдаад, гүбээгэй оройгоор жороо тэргэтэй, хара моритой хүн табилуулжа ерэбэ.

— Иимэ эртэ хэн ерэбэ гээшэб? Баабай бэшэ гү даа, — гэжэ Бата-Мүнхэ хажуудаа байhан Дулмажаа нүхэртөө хандана.

— Тиимэл даа, баабай. Теэд юундэ иимэ эртэ ерээ хаб? Юун болоо гээшэб, — гэжэ тэрэнь hанаата болонгёор хэлэнэ.

Базар үбгэжөөл ульгам харагшагүүгээ сэргэдэ тулгажа байлгаад, тэргэhээ хүнгэхэнөөр hүрэжэ буушаба. Яралгүй мэндэшэлэлсээд, гэртэшье оронгүй, сэб сэхэ хонидой хорёо тээшэ гэшхэлбэ. Баабайнгаа даруу номгон шарайе харахадаа, тиимэ аймшагтай юумэ болоодхёогүй ха гэжэ hанаагаа сэхэлдин, Бата-Мүнхэ эсэгынгээ хойноhоо алхална.

— Зай, хэр байнат? Хонидтнай hайн гү? Арбаад хоногой ерээгүй аад, мүнөө эрьеэд, хараад ошохоёо ерээб даа, — гэнэ үбгэжөөл.

Базар Будажапов өөрөө энэ эхэ хүбүүндөө отара хонидоо тушаагаад, пенсидэ гараhаар гурбан жэл болоошье hаа, ходол иигэжэ эрьежэ, хаража, хэрэгтэй заабари, hургаал хэлэжэ, али болохоор туhалалсажал, саана наана гэлсэжэл байдаг. Зундаа, намартаа хонидыень адуулалсаха, үбhэ, зелёнкыень хуряалсаха, үбэлдөө түл абалсажа үдэр hүнигүй хүдэлэлсэхэ.

— Баабай, эжынгээ иигэжэ туhалалсаагүй hаань, Бата-Мүнхэтэншье мэгдэхэл hэн даа, — гэжэ тэндэхи зарим хонишод атаархан хөөрэлдэдэг юм.

Гүрэнэй тогтооhон хуулиин ёhоор Базар Будажапович бүри урзанда жэлдэ пенсидэ гараха байhан аад, өөрынгөө hайн дураар үшөө хоёр жэл шахуу хонишоноор хүдэлөө бшуу.

Нэгэтэ отделениингээ контородо ерэхэдэнь, тэндэ байhан совхозой профсоюзай хүдэлмэришэдэй комитедэй түрүүлэгшэ парткомой секретарь хоёр иигэжэ хэлээ hэн:

— Тамнай үндэр наhан боложо, пенсидэ гараха эрхэтэй болобот. Һарадаа жаран түхэриг тэдхэмжэ абахат. Бата-Мүнхэ хүбүүгээ хажуудаа олон жэлдэ байлгажа, хонишоной мэргэжэлдэ hургаат, дуршэлтэй бэрхэ болгоот. Тэрэнэйтнай түлөө ехэ баярые хүргэнэбди. Иигээд лэ хүбүүндэ отараяа тушаахадатнай болохо.

ИИГЭЖЭ хэлэхэдээ совхозой хүтэлбэрилэгшэд жэлhээ жэлдэ зуун хонин бүриhөө 100 гаран хурьга алгадгүй абадаг, ноохо ехээр хайшалдаг түрүү хонишодойнгоо нэгые миил табижархиха саагуураа дурагүйшье hаа, тэрэниие үшөө хүдэлгэты гэхэ аргагүй, эрхэшьегүй байгаа ха юм. Базар Будажапович тиихэдэ үшөө хүдэлхэбшье гэжэ хэлээгүй. Гэртэхинэрээ зүбшэжэ шиидхэхэ гэhэн байгаа. Тиигээд юундэшьеб уруу дуруушаг гэртээ ерээд, Цыпилма хүгшэндөө хэлэбэ:

— Зай, иигээд лэ бидэш пенси гээшэдэнь гаража, хэхэ ажалгүй, «хара гэрэйнгээ хаан, боро гэрэйнгээ богдо» болохомнай ха. Хонидоо Бата-Мүнхэдөө тушаа гэнэл даа, — гэбэ.

— Теэд тэдэш өөhэдөө хүдэлжэ бираха юм гү? Гар, хүлэйнгөө бүтэн бүлеэн хадань хүбүү, бэриингээ хажууда абяа бараа, шадал зэргээрээ туhалалсаад, үшөө нэгэн-хоёр жэл сугтаа хүдэлөөд үзөө hаамнай яаха юм? — гэжэ хэлээд, Цыпилма хүгшэниинь урдаhаань хараад байба.

— Харил, шамайе тиигэжэ хэлэхэ ёhотой гээд hанаа hэм, — гэжэ Базар үбгэн баяртай энеэбхилэн hуугаа hэн.

Тиигэжэ 1966—1967 онуудта баhал тэрэ отарадаа хүдэлөөд, зуун эхэ хонин бүриhөө 104 хурьга абаа, Москва, ВДНХ-да ошохо путёвкоор шагнагдаа бэлэй...

МҮНӨӨ эсэгэ хүбүүн хоёр хонид соогуур ябана. Барьягар томо, хүдэр бэетэй Бата-Мүнхэ хүбүүнэйнгээ хажууда Базар үбгэн бэеэр багашье hаа, хүдэлсэнь үшөө хүнгэн, шүрбэhэлиг, габшагай зандаал янзатай харагдана. Бата-Мүнхэ өөрөө отарые даажа байhан, зургаан үхибүүдэй эсэгэ, яhала бэеэ мэдэхэ болоhон, гэрэй эзэн хүн гээшэб гэжэ hанахашье hаа, баабайнгаа хажууда үнөөхил багахан хүбүүн шэнги ябана. Хэлэhэн үгэнүүдыень ехэ анхаралтайгаар шагнажа зүбшөөнэ. Базар Будажапович хонин бүхэниие анхаралтайгаар харана, ноохыень эльбээд үзэнэ.

— Хонидшни яhала таргалжа, хүсэ шадал hайса абажа байна ха. Энээхэн саhанай орохоhоо урда, тарянай газарта, зелёнкын hуурида эдихэ юумын элбэг байhандал hайнаар адуулжа абаха юм, — гэнэ үбгэжөөл.

— Хари тиигэхэл гэжэ оролдоноолди даа. Даб дээрэ байраhаа холуурхи бэлшээридэ ябуулнабди. Һүүлдэ саhанай ехэ ороходо гү, али хабартааше дүтын бэлшээридэ адуулхадамнай hайн байха, — гэжэ Бата-Мүнхэ хэлэнэ.

— Зүб лэ тиигэнэш. Зарим хүгшэншэг хонидшни шэдалаар нямhал байна. Тэдэнээ бүри тураажархингүй эртээнhээ илгажа, нэмэлтэ талха тарянай зүйл, зелёнко эдюулээ hааш hайн байгаа.

— Тиигэхэбди. Мүнөө жэлдэ үбhэ, зелёнко, hолоомоор элбэг ха юмбибди, — гэнэ хүбүүниинь.

— Хонидоо hүниинь хашаада хаанагүй аабзаш? Хашаада оруулхаяа яаража болохогүй, ноохониинь муудашаха.

ҮБГЭНЭЙ иигэжэ hанаата болохо, хонидой харууhа, тэжээлдэ ехээр анхаралаа табихань буруу бэшэ. Тэрэнэй хүбүүн Бата-Мүнхэ Базаров мүнөө Алтайн хизаарhаа асаргадаhан нарин ноохотой hайн үүлтэрэй эхэ хонидые хаража байна. Отарынхид эдэ холоhоо ерэhэн нарин ноохотой хонидые зүбөөр харууhалжа, түлыень hайнаар абаад, олон болгожо, совхозойнгоо хонидой үүлтэр hайжаруулха нилээд харюусалгатай зорилго дүүргэжэ байна ха юм. Байгша ондо, эдэ хонидые асарhан түрүүшын жэлдэ, Базаров Бата-Мүнхын даадаг отарынхид зуун эхэ хонин бүриhөө 87 хурьга түлжүүлээ. Хонин бүриhөө 5 килограмм шахуу ноохо хайшалаа. Мүнөө эдэнэр энэ жэлэйнгээ түл — эмэ түлгэнүүдые саашадаа үсхэбэридэ табихаар отара дээрээ өөhэдөө түлжүүлжэ байна. Хэрбээ ондоо тээшэнь абаашаа hаань, бусад хонидоор худхарха, үүлтэрынь алдагдашаха бшуу.

Хонидойнь хуу тобир тарган, байра байдалайнь hайнаар заhагдаhан, дулаалагдаhан, үбhэ тэжээлэйньшье зохидоор hүрилэгдэжэ, хорёолотдожо абтаhан байхые харахадаа, Бата-Мүнхэмни яhала бэрхэ хонишон боложо ябаа гэжэ досоогоо баярлажа байбашье, балай ехэ магтабагүй.

— Коммунис партиин гэшүүн байнаш. Одоол ерэхэ жэлдэ, багша Ленинэй түрэhэн түүхэтэ ойн жэлдэ бүрил hайн үрэ дүн туйлажа, коммунист нэрэдээ хүрэмөөр хүдэлхэ болоош, — гэжэ үбгэн хүбүүндээ хэлэнэ.

Мүнөө тэргэдээ hуугаад, hөөргөө Хүсөөтэ тосхон тээшээ дугшуулжа ябахадаа, Базар Будажапович хоёр жэлэй саада тээ болоhон, бүхы наhандань мартагдашагүй ушарые hанаанда оруулна.

ОКТЯБРЬ hарын hүүл багаар гээшэ hэн ха. Нэгэтэ отделениин эрхилэгшэ байhан Ц-Г. Цыдыпов уулзаад:

— Та, Цыпилма хүгшэнтээ Москва, СССР-эй Арадай ажахын туйлалта харуулhан выставкэдэ ошохо болоболта даа. Путёвко үгөө, — гэжэ дуулгаба.

Үбгэжөөлшье хүлөө газарта хүргэхөөр бэшэ юумэ гэртээ гүйлгэжэ ерэбэ. Богоhо алхажа ябахадаа:

— Зай, хүгшэн, түхеэрэ. Москва ошохо болообди, — гэжэ ехэл баяртайгаар дуугарhаар орожо ерээ.

— Хэзээ? — гэжэ Цыпилма хүгшэншье мэгдэшэбэ.

...Эхэ hайхан ороной ниислэл — Москва. Базар Цыпилма хоёр бүхы наhаараа хараагүй юумэеэ одоолшье хуу хараа, үзөө даа. В. И. Ленинэй Мавзолейдэ орожо, үгытэй ядуу зондо, тэрэ тоодо буруугай бэлшээриhээ гараагүй буряад зондо жаргал олгоhон Агуухэ Ленинтэй золгоhон мэтэ боложо гараhанаа, Базар хэзээдэшье мартахагүй. Үhанай урасхалдал урдажа байhан хүн зоной дунда ябажа, багшынгаа хажуугаар гарахадаа ойро зуура олохон юумэ бодоо. Багадаа үншэржэ, борьбо дээрээ гараhаар баяшуулай хони, мал адуулжа, хоолойгоо тэжээдэгээ hанаа. Хүсөөтэ нютагтаа хамтын ажалай эмхидхэгдэхэдэ түрүүшын гэшүүдэй дунда ороhоноо, удаань 1937 ондо тракторай курсада hуража, «булад хүлэгүүдые» жолоодон, нютагтаа түрүүшын механизаторнуудай нэгэн ябаhанаа hанажашье болоо. Үгышье hаа, Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай үедэ хүнэhэ түхеэрээд лэ военкомадта ошоходонь, бронёор hөөргэнь бусаадагые ойндоо оруулаа ёhотой. Дайнай үедэ фронтые талха тарягаар хангахын тула үбэл зунгүй, hүни үдэргүй хүдэлhэноо, тиихэдэ Коммунис партиин зэргэдэ ороhоноо мартаха аал? Теэд Агуухэ Октябриин илан мандажа, сүлөөтэ hайхан Совет засагай тогтоогүй hаа, хэн ябаха байгаабиб гэжэ тэрэ тиихэдэ сэхэм hанаандаа оруулhан байха.

«Юрэдөө ажабайдал, энэ наhамни дэмы хооhоор үнгэрөөгүй» гэжэ Базар Будажапович хэлэхэ дүүрэн эрхэтэй.

М. НАМЖИЛОВ,
Мухар-Шэбэрэй аймагай «Одон» совхоз.

БАЯН ТАЛЫН БАСАГАН

ХАРГЫДА ябахадаа хөөрүү хүнтэй уулзахада, ехэ hайн байдаг гээшэ ха. Таниха, танихашьегүй, нэрэ обогынь мэдэхэшьегүй hаа, дүтын нүхэр шэнги болохош. Мэдээ, ойлгоогүй юумэеэ мэдэжэ абахаш. Заримандаа зориhон хэрэгтэш туhашье хүргэхэ хүнүүд дайралдадаг байна.

Энэ удаа ехэ яаралтайгаар ябаhан намда Үдын совхозhоо автобусто hууhан нэгэ эхэнэр ехэ туhа хүргөө. Нютаг, нугынгаа хүн зониие мэдэхэ hэн тулада ажалша бэрхэ хүнүүд тухайгаа магтан хөөрөө hэн:

— Намжилмамнай аргагүй бэрхэ хонишон гээшэ. Өөрынгөө үнэн зүрхэнhөө хүдэлдэг. Жэл бүри түл hайн абадаг, ехэ ноохо хайшалдаг. Таба-зургаан жэлэй туршада эрхим амжалта туйлажа ябана. Өөрынгөө хара хүсөөр, оролдолгоор лэ туйлана гээшэ даа.

Иигэжэ хэлээд, Ринчин-Ханда Дабаева ойро зуура абяагүй болоно. Миниишье толгойдо «Намжилмамнай өөрынгөө хара хүсэн, оролдолгоор амжалта туйлана» гэhэн үгэнүүдынь эрьелдэнэ.

Энэ мэтээр хөөрэлдэhөөр байтарнай Хори тээhээ мотоциклтай хүн дүтэлжэ ерэбэ.

— Һанаhан хүн hанаагаараа гэжэ энэ Намжилмамнай өөрөө ерэбэ бэшэ гү? — гэжэ баяртайгаар хэлээд, Ринчин-Ханда гараа үргэбэ.

Ногоон үнгэтэй «Урал» мотоцикл ухаа тооhо бурьюулан зогсошобо. Набтаршаг аад, бата хүдэр бэетэй эхэнэр мотоциклhаа түргэнөөр бууба. Энэмнай Намжилма Ламхановна Тогмитова байгаа.

— Энэ хүн шамтай уулзаха гээ ха. Танилсагты.

— Өө, бидэшни үнинэй танил байхабди, — гээд Намжилмагай энеэхэдэнь, дабхаряатай хара нюдэдынь ошотон, урин дулаан шарайнь улам сэбэр hайханаар харагдаба.

— Саhан орожо магадгүй ха. Батадалаймнай гансаараа хонидоороо үлөө hэн. Хүүгэдни яажа байгаа юумэ ааб даа. Яаража ябанаб. Угайдхадаа райкомой бюро удаан болоо. Наашаа эндэ, hуугты, — гээд тэрэ люлькэ тээшээ заана.

УЛААН-ОДОН тосхоной үйлсөөр тооhон гэзэгэ татуулhаар зэрэлгээтэмэ талын дундуур мотоциклнай гүйнэ. Тойроод хонжэн. Эндэ тэндэ hүритэй hолоомо, зелёнко, хахалhан газар зурылдана.

Намжилма Тогмитова коммунис партиин XXIII съездын делегат байhан. Ужам дэлгүүр Эхэ оронойнгоо коммунистнуудтай сугтаа саашанхи ажал хэрэг зүбшэжэ, табан жэлэй асари ехэ түсэб зорилго табилсаа. Иимэл даа, совет үеын ажалша хүнэй хуби заяан. Энэмнай ямар ехэ хүндэ, ямар ехэ найдал, ямар ехэ жаргал гээшэб! Энээниие үнэн сэхэ, оролдосотой ажал хүдэлмэреэрээ туйлаа. Урдандаа, хаанта засагай үедэ ажаллахын ехээр хүнүүд ажалладаг, зободог байгаа. Теэд ажалша хүн ямаршье эрхэ, хүндэгүй байгаа бшуу.

Уданшьегүй, хадын харьялаата горхоной урасхал шааяжа, тэрэнэй абяан дундуур хонидой мааралдаха дуулдана. Хашаа, хүhамаг, байшан гэр, хэдэн hүритэй үбhэн харагдажа захална. Тэдэнэй отарын үбэлжэдэг Дундада гэжэ газарта хүрэжэ ерэбэбди. Хойгуураа хүжэ үргэн хада гүбээ хүреэтэй наруули дулаан газар. Хонидой байра байдалаар тиимэшье hүрхэй бэшэ, нилээд хуушаранхай. Гансал өөрынгөө хара хүсөөр туйлана гэжэ Ринчин-Ханда Дабаевагай тугаар хэлэhэн үгэнүүд hанагдаад орхино. Хамаг юумэ оролдолгын хүсэн гэжэ дэмы хэлсэдэггүй. Оролдоод, ханалгатай хүдэлжэ байхада, ямаршье ажал хүнгэн шэнги байдаг, амжалта туйлагдадаг.

ТИИМЭЛ ХАДАА Намжилма Ламхановна жэл бүри олон түл абана, ехэ ноохо хайшална бшуу. Таба-зургаан жэлэй туршада зуун эхэ хонин бүриhөө зуунhаа доошо хурьга абажа үзөөгүй.

Олон хурьга түлжүүлжэ, иимэ олон хурьга түлжүүлжэ, иимэ ехэ ноохо хайшалаа гэжэ хэлэхэдэ бэлэн. Теэд ямар ехэ ажал хэгдээ, хэды нойргүй hүнинүүд үнгэрөө гээшэб. Хурьгадые нарай хүүгэд шэнгеэр бөөмэйлхэ, харууhалха, эдеэлүүлхэ хэрэгтэй. Халтад гээл hаа, нарай хурьгад үбшэлжэ болохо. Заримандаа ветеринарна хүдэлмэришэдые ерүүлхэ аргагүй байдаг. Тиимэ дээрэhээнь Намжилма өөрөө ямаршье аргашанhаа дутуугүй шадабаритай болонхой. Гансашье энэ бэшэ. Түрүү хонишодой дүй дүршэлдэ, эрдэм наукын туйлалтануудта түшэглэн, хонин ажалые улам ашаг ехэтэй болгохо тухай hаналаа табидаг.

— Хонин ажал — манай баялиг. Һайнаар хараад байгаа хада, ехэ түргэнөөр үдэдэг, ноохо, мяха элбэг үгэдэг гээшэ, ехэ олзо доходтойшье байдаг. Хонидой үүлтэр hайжаруулбал, hайн байна. Энэ талаар hүүлэй жэлнүүдтэ яhала ажал хэгдэжэ байна. Тиигэбэшье үшөөл hайн гэхын аргагүй. Арбаад жэл соо хүдэлжэ ябахадаа хонидоо табан хурган шэнгеэр мэдэхээр болоогдоо. Һайн, ехэ ноохотой, эхирлэдэг хонид гэжэ байдаг ааб даа. Манай отарада ехэнхидээ хүгшэн хонид юм. Тэрээн сооhоо мууень тушаажа, hайнииень үлөөгөөд, тэдэнэйнгээ түл илга илгаhаар бараг хонидтой болообди. Энэ жэлдэ хонин бүриhөө хурьга абажа, хонин бүхэнhөө 3,4 килограмм ноохон абтаа. Энэмнай үшөөл бага гэжэ hананабди. Дүрбэн килограммда хүргэхэ hанаан бии. Үүлтэртэ хонидhоо гараhан хурьгадые hайнаар эдеэлүүлхэ, харууhалха хэрэгтэй. Мүн хониной үүлтэр hайжаруулхын тулада эдеэ хоол, тэжээл ехэ хэрэгтэй. Тэрэнэй түлөө яhала оролдолго гарганабди, — гэжэ энэ хонишон хөөрэнэ.

Тиимэ дээрэhээ Намжилма Тогмитовагай отарынхид үбhэ тэжээл ехээр бэлдэхэ гэжэ оролдоно, өөhэдөө гушаад гектар даажа абанхай. Тэрэнээ жэл бүри үтэгжүүлхэ, хабартаа, зундаа хоёр-гурба дахин уhалдаг заншалтай. Иигэжэ хүдэлөөд, оролдолго гаргаад байхадань, үбhэ ногоон ургангүй яахаб. Мүнөө 610 центнер үбhэ сабшажа абаад байна.

— Гектарай 17 центнер үбhэн гараа. Тиихэдээ хура бороодо сохюулангүйгөөр, ехэ hайнаар абаабди.

Эдэ бүхы ажалаа хоюулханаа — өөрынгөө хани нүхэр Батадалай Гончиковтой хэжэ үрдеэд лэ байдаг. Бүхы дээрээ 574 эхэ хонидтой. Бултадаа тобир тарганууд. Ерэхэ жэлдэ үшөө олон хурьга абаха, үшөө ехэ ноохо хайшалха байhандань найданабди.

Ц-Д. ДАМБАЕВ.
Хориин аймаг.

Республикын чемпиондо үгэ үгтэнэ

ОРОЛДОБОЛ — ШАДАХАШ

«Буряад үнэн», «Правда Бурятии» газетэнүүдэй, «Байгал» журналай шангуудай түлөө соносхогдоhон социалис мүрысөөндэ оролсожо, ажалдаа амжалта туйлаhан түрүү хонишодой нэрые манай газетын энэ жэлэй октябриин 13-ай номерто хараhан байнат.

Республикын хонишодой дунда дэлгэрhэн энэ мүрысөөндэ түрүүлжэ, хурьга түлжүүлгээр нэгэдэхи шанда хүртэhэн Яруунын совхозой Цыдып Дылгырович Бадмаевай бригадынхид дүрбэдэхи жэлээ ажалдаа амжалта туйлаба. Эдэнэр 1965 ондо 100 эхэ хонин бүриhөө 107 хурьга, 1966 ондо — 106, 1967 ондо — 111, мүнөө жэлдэ 113 хурьга түлжүүлhэн байна.

Ахалагша хонишон Ц. Д. Бадмаев түлжүүлhэн хурьгадаа томонууд болгожо тушаахые оролдодог. Эндэхи хонишод 1965 ондо хурьган бүхэнэйнгөө шэгнүүр 24 килограммда, 1966 ондо — 26, 1967 ондо — 28, энэ жэл — 31 килограммда хүргэhэн байна.

Нүхэр Бадмаев хониндhоо ноохо ехээр хайшалхын тула хаба шадал соогоо оролдожо ябадаг. Жэшээнь, 1965 ондо хонин бүриhөө 3,8 килограмм ноохо хайшалhан байбал, энээнээ 1966 ондо 4 килограммда, нёдондо — 4,3, энэ жэл 4,2 килограммда хүргөө.

Энэ бригадын хонишод зоотехническэ эрилтэнүүдые мэдэдэг, ажалдаа түрүү дүй дүршэл хэрэглэдэг, бригадаяа ажахын тоосоондо оруулhан хадаа бүхы ажал хүдэлмэреэ саг болзор соонь hайн шанартайгаар хэдэг юм. Тиимэhээ тэдэнэр жэл бүри амжалта туйлана.

Ахалагша хонишон нүхэр Бадмаевай дүй дүршэлые шудалжа, ажалдаа нэбтэрүүлхэ шухала. Республикымнай олохон хонишод тэрэнэй дүй дүршэлөөр hонирхоно. Ушар тиимэhээ Буряад ороной хонишодто өөрынгөө дүй дүршэл тухай хөөрэжэ үгэхыень Цыдып Дылгыровичые манай газетын редакци гуйhан байна. Нүхэр Бадмаевай хөөрөөн доро толилогдоно.

Манай совхоз мүнөө 19 мянган хонитой. Тэрэнэй 8044 толгойнь эхэ хонид. Энэ олон хони жэл бүри түрүүлжэ, хурьгадынь гарзада оруулангүй түлжүүлхэ гээшэ ажахыда тиимэшье бэлэн бэшэ. Гэбэшье манай совхозой хонишод аймаг доторoo дэлгэрдэг социалис мүрысөөндэ жэл бүри түрүү hуури эзэлдэг. 1966 ондо 100 эхэ хонин бүридэ түлжүүлэгдэhэн хурьгадай тоо 83 хүрөө, нёдондо — 87, энэ жэл — 89. Мүн хонин бүриhөө хайшалагдадаг ноохоншье дээшэлжэ, энэ жэл дунда зэргээр 2,9 килограмм болоо.

Эдэ амжалта гансал хонишодой шадабари, оролдолгоор туйлагдана бэшэ, мүн совхозой ажалай ямараар эмхидхэгдэhэнhээ, адууhа мал үсхэбэрилхэ шэглэлhээ дулдыдана гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Цыренжап Баирович Гончиков манай совхоздо зоотехнигээр хүдэлмэрилжэ эхилhээр 10 гаран жэл болобо. Эндэхи адууhа малай, илангаяа хонин hүрэгэй үүлтэрэй hүүлшын жэлнүүдтэ hайжаралга энэ хүнэй эсэшэ сусашагүй ажалhаа дулдыдана гэжэ хэлэхэдэ алдуу болохогүй.

Таби гаран оноор эндэхи «Улаан Туяа» колхозой хонидые харахада эхюун ноохотой, бэеэр утанууд байдаг бэлэй. Тэрэ үеэр тус колхоздо зоотехнигээр Цыренжап Баирович хүдэлмэрилдэг hэн. Би тиихэдэ жэлоошоноор ажалладаг байhан аад, хонишодой «Гончиковой hайжаруулhан үүлтэрэй хонид» гэлдэхэдэнь, зоотехнигэй үүргэ балайшье ойлгодоггүй hэм.

Харин хонишон болоод, нүхэр Гончиковой хүтэлбэри доро ажаллажа байхадаа, зоотехнигэй үүргын ехые мэдэжэ абааб. Совхозой отделени бүхэндэ зооветеринарна hуралсал эмхидхэгдэжэ, зоотехническэ заабариин ёhоор мал харууhалхаhаа гадна, тэрэнэй үүлтэр hайжаруулха хэрэгтэ нарин нягтаар хандабал, адууhа малай ашаг шэмэ дээшэлхэ гэжэ малшад бүхэн ойлгожо абаhан байна.

1965 ондо Яруунада ехэ ган боложо, урдань бэлэдхэгдэдэг тэжээлэй хахадынь абтаhан байна. Иимэ байдалда ороhон зарим ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд малайнгаа тэжээл арьбалhанаа урдаа барижа, олонхи отарануудайнгаа эхэ хонидые хабар түрүүлхээр үрэжүүлхэ гэhэн захиралта үгэhэн юм. Тиимэhээ хониднай хабар түллөө бэлэй.

Хорёо соо ороhон юумэн хэзээгшэ hэм, үбэлэй янгинама хүйтэндэ дууhажа, хабар түрэhэн хонидто hогооборишье үлөөгүй шахуу hэн. Яруунын уларилай эрхэ байдалда туража ондо ороhон эхэ хонид хабарай сагта hү багатайгаар түрэжэ, хурьгадаа садхаадаггүй юм. Иигэжэ хүршэ Нарhатынгаа совхозой олохон хонишодой гэмэрэлдэхые дуулаhан байнаб. Эхэ хонидые үбэлэй сагта түрүүлхэдэ hайн гэжэ түрүү дүй дүршэл харуулна.

Би хонидоо үбэл түрүүлдэг заншалтайб. Бүхы хурьгадаа үбэлэй сагта богонихон болзор соо абахада, алишье талаараа hайн. Хэрбээ хабар түрэдэг хони август соо үрэжүүлээд, үбэлэй сагта түлынь абадаг заншалтай болгохын тула 4—5 жэл хэрэгтэй гэжэ түрүү дүй дүршэл, зоотехническэ заабари харуулна.

Үргын hалбаржа байха үеэр хурьгадаа илгуулhан эхэ хонид үрэжүүлгын хаhа болотор тобиржон таргалжа үрдинэ. Шадал hайтай эхэ хонидые искусственна аргаар үрэжүүлхэдэ hубайрхагүйhөө гадна, 10—20 процентнь эхирлэдэг. Үрэжүүлэгдэhэнэй удаадахи үдэрнүүдтэ, илангаяа түрүүшын 3 hарын туршада хонидоо hайн бэлшээридэ адуулхые оролдонобди. Зунай бэлшээриин муудажа эхилхэдэ, сентябрь соо намаржаандаа буудаг заншалтайбди. Совхозоймнай хонишодой намаржаан бүхэндэ дулаан гэр, хонидой бороо, hалхинда шэбээлхэ hарабшатай сарай бариганхай юм. Ута намарай болоо hаа, эндээ ноябрь гаратар байдагбди.

Бригадынгаа ажахын тоосооной ороhон дээрэhээ лимидээр үгтэhэн үбhэ тэжээлээ али болохоор арьбалхые оролдонобди. Отара дээрэ хэгдэдэг ажалнай республикын бүхы хонишодойхидол адли гэжэ hананаб.

Яруунын эрхэ байдалда хонин ажалhаа олзо ехэтэй hалбари үгы юм. Ушар тиимэhээ «Буряадай АССР-эй колхоз, совхозуудта хони үсхэбэрилхэдэнь туhа хүргэхэ тухай» РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтоол совхозоймнай бүхы ажалшадай, илангаяа хонишодой дунда халуунаар хүлеэгдэн абтажа, хаа хаанагүй зүбшэн хэлсэгдэhэн байна. 1975 ондо совхозоймнай хонин hүрэгэй тоо толгой 25 мянгада хүрэхэ. 5—6 жэлэй туршада эхэ хонидоо бүхыдэнь hайн үүлтэрэй, эрхим шанартай ноохо үгэдэг болгохо тушаа хүдэлмэри ябуулагдажа эхилэнхэй. Хонин hүрэгөө жэл бүри олошоруулхын тула байгша онhоо эхилжэ совхознай гүрэндэ ороохо тарая тушаахаяа болинхой.

Ц. БАДМАЕВ,
Яруунын совхозой хонишон.

Сэлэнгын аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой хонишон Дашинима Аюшеев республикын эрхим түрүү хонишодой нэгэн гэжэ дэмы тоологдоногүй. Энэ нүхэрнай жэлhээ жэлдэ хурьга олоор түлжүүлжэ, ноохо ехээр хайшалдаг байна.
А. ДЕРИГЛАЗОВАЙ фото.

MEXICO 68

ОЛИМПИИН НААДАНАЙ ДОЛООДОХИ ҮДЭР

Мехикэдэ СССР-эй суглуулагдамал командын түлөөлэгшэд түрүүшын шангуудай тоо олошоруулба. Наадана й долоодохи үдэр манай командын түлөөлэгшэ москвич Григорий Косых бага аматай пистолетдээр сагаалса буудахадаа эрхимлэжэ, алтан медальда хүртэбэ. Энэнь манай командын Олимпиин нааданда абаһан зургаадахи алтан медаль болоно.

72 спортсмен-мэргэшүүлэй дундаһаа манай Григорий Косых ФРГ-гэй Мертель хоёрой хоорондо шанга тулалдаан болоо. Эдэ хоёр аб адлихан 562 очкотой болоһон юм. Григорий Косых энээндэ орходоо сагаалса буудахадаа мэргэн байһаараа түрүү һуурида гараба.

Олимпиин бассейндэ трамплинһаа уһа руу һурэлгын мүрысөөндэ Совет ороной спортсменүүд Олимпиин һүүлэй бүхы табан нааданһаа түрүүшынхеэ хоёрдохи һуури эзэлбэ. Москвичка Тамара Ногожева гурбан метр үндэрэй трамплинһаа һурэхэдөө 145,30 балл абажа, мүнгэн медальда хүртэбэ. Американка Сью Госсик 150,77 баллтай болоjо эрхимлээ. Тиихэдээ Римэй, Токиодохи Олимпиин наадануудай чемпион Ингрид Кремер-Гульбин (ГДР) удаадахи һуури эзэлбэ.

Штангистнуудай дунда үнгэргэгдэһэн мүрысөөндэ эстонец Ян Тальте мүнгэн медальда хүртэбэ. Тэрэ штанг түлхихэдөө 197,5 килограмм үргэжэ, хүндэшэг бээтэйшүүл сооһоо дэлхэйн шэнэ рекорд тогтоогооше һаа, дүн хамтадань 507,5 килограмм (160+150+197,5) болгоһон юм. Зүгөөр энэнь түрүү һуури эзэлхэ болоходонь багадашоо. Алтан медаль Нори хотын (Финлянди) Каарло Кангасниеми абаа. Тэрэ штанг гэнтэ үргэхэдөө дэлхэйн шэнэ рекорд туйлаба.

Олимпиин наадана й чемпионуудай рекорд энэ үдэр бултаниие һонирхуулба. США-гай Баба Бимон утые харайхадаа, 890 сантиметрэй зурлаае гаталжархиһан байна. Утые харайлган дээрэ дэлхэйн рекорд гэнтэ 55 сантиметрээр һайжаруулагдаһан амжалта хүнгэн атлетикын түүхэдэ үгы байһан юм. Гэбэшье имэ амжалта туйлагдаа бшуу. ГДР-эй 25 наһатай Клаус Беер 819 сантиметр утые харайжа, оронойнгоо рекорд шэнэлһэн, мүнгэн медальда хүртэһэн байна. Олимпиин дүрбэдэхи нааданда хабаадалсажа ябаһан москвич Игорь Тер-Ованесян 812 сантиметрэ харайжа, дүрбэдэхи хүнэй дүн харуулаа.

Совет ороной спортсменүүд наадана й программын олон зүйлөөр тэгсхэлэй мүрысөөндэ хабаадалсахаар шанга тулалдаа хэжэ үргэлжэлһөөр. Тбилисиин студент Омари Ихакадзе, Харьковай 20 наһатай Сергей Кравцов Олимпиин ехэ урилдаанда хабаадалсахань.

Совет рапиристнууд өөр хоорондын мүрысөөндэ алдаһан очконуудаа командаараа наадахадаа бусаажа эхилбэ. Манай командын гэшүүд Юрий Шаров, Юрий Сисикин, Виктор Путятин, Василий Станкович США-гайхидые 12:4, нүгөөдэ уулзалгада хабаадалсаһан Шаров, Герман Свешников, Путятин, Сисикин гэгшэд Великобританиин командые 9:0 тоотойгоор шүүжэ гараһан байна. Великобританиин командада дэлхэйн экс-чемпионууд Вильям Хоскинс, Аллан Джей гэгшэд хабаадалсаһан юм.

Акапулько гэжэ курортын хотодо «Финн» гэжэ классай яхтаар дүрбэдэхи мүрысөөн үнгэргэгдэбэ. Эндэ манай спортсмен Валерий Манкин бултаниие ахижа гараһан байна. Мүнөө тэрэ энэ мүрысөөндэ эрхимлэжэ ябана.

Манай баскетболистнууд Кубын командые 100:66 тоотойгоор шүүхэдээ, дүн хамтадань 100 очкотой болобо.

(ТАСС-ай тусхай корр.).

Мехико.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: мэргэн буудалгаар архимлэһэн Олимпиин чемпион Григорий Косых.

ТАСС-ай фотохронико.

ОЛИМПИИН ЧЕМПИОНИИЕ НАМНАА

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС-ай корр.). Мехикэдэхи Олимпиин наадана й шанда хүртэһэн негрнууд Томми Смит, Джон Карлос гэгшэдые «Холбоото Штадуудта үндэрөөр сэгнэгдэдэг заншал эбдэһэнэйнь» түлөө Америкын олимпийскэ командаһаа гаргаха гэжэ США-гай олимпийскэ комитет шиидхээ. Смит гэгшэ 200 метрэй урилдаагаар алтан медаль, харин Карлос бронзо медальда хүртэһэн байгаа.

Эдэ хоёр негр гуталгүйгөөр, хара оймһоор Хүндэлэлэй табсан дээрэ гараһан, США-гай гимнын гүйсэдхэгдэхэ үедэ толгойгоо ганхуулаад, хара перчаткатай гарнуудаа шангаар адхажа дээрэ үргөө.

Энэнь «һайн заншал эбдэһэн ябадал» бэшэ, харин Холбоото Штадуудтахи үндэһэ яһатанай илгаа гаргалгада эсэргүү дуугай буһалгаан болоно. Хара оймһотой хүлнүүдынь американ негрнүүдэй үгытэй ядуу байдал, харин дээрэ үргэгдэһэн нюдаргань негр арадай бата нэгэдэл харуулһан һүлдэ байгаа.

...ЮПИ агентствын мэдээсэлэнэй ёһоор, Мехикэдэхи американ 20 атледэй 13-ниинь Смит Карлос хоёрой ябадалые һайшааһан байна. Америкын суглуулагдамал командаһаа 100 метртэ эгээл түргөөр гүйгшэдэй нэгэн Ли Эванс энэ зайда түрүүлээ һаа, тэдэнэй ябадал даган һажаахаб гэжэ мэдүүлээ.

Арбан ондоо зүйлэй нааданда хабаадагша Том Уэделл мүн лэ тиигэжэ мэдүүлбэ.

Шанда хүртэһэнэйнь һүүлдэ Томми Смиттэй хөөрэлдэһэн «Американ Бродкастинг систем» газетын спортивна шэнжэлэгшэ Говорд Коссел хоёр хурдашуул тушаа США-гай суглуулагдамал командын хүтэлбэрилэгшэдэй шүүя татаһые гайхажа байһанаа элирхэйлбэ.

ХИЛЫН СААНАҺАА
ТЕЛЕФОН • ТЕЛЕГРАФ • РАДИ[О]

В. И. ЛЕНИНЭЙ ТҮРЭҺӨӨР 100 ЖЭЛЭЙ ОЙДО ПОЛЬШОДО БЭЛЭДХЭЛ ХЭНЭ

ВАРШАВА. (ТАСС). Польско-советскэ хани барисаанай бүлгэмэй культурно-гэгээрэлэй хүдэлмэрилэгшэдэй бүхэпольшын зүблөөн Ниседэ болоод дүүрэбэ. В. И. Ленинэй түрэһөөр зуудахи жэлэй ойе һайндэрлэлгын программа тэрээн дээрэ зүбшэн хэлсэгдээ.

Совет дуунуудай фестиваль, ленинскэ темээр уран һайханай уншалгануудай конкурс, театральна конкурс үнгэргэхэ гэжэ програмаар хараалагдана гээд ПАП агентство мэдээсэнэ.

ШУХАЛА УШАР

УЛААН-БААТАР. (ТАСС). ЧССР-эй газар дээрэ совет сэрэгүүдэй саг зуура байха гурим тухай совет-чехословак договорой баталагдаһые Монголдо ехэ һаналаа ханангяар угтаа. Энээниие социалис оронуудай хани нэгэдэлые бэхижүүлгэдэ шу[хала] һа нэмэри, социализмда хар[шатай] сэнүүдэй ба Баруун Герман[иин] нэхэхые эрмэлзэгшэдэй зам[ые] дамтай һаад хаалта болоно г[эжэ сэт]гэл, радио ба телевидени с[оо]...

ОКИНАВАДА МИТИНГ БОЛО[О]

ТОКИО. (ТАСС). США-гай эзэмдэлгэһээ Окинавые сүлөөлхые демократическа хүсэнүүдэй шиидэнги байһые харуулһан манифестаци Наха городто болоо. Тэрээндэ Окинавын, Рюкю аралнуудай архипелагта ородог бусад олтирогуудай 90 мянга шахуу хүн зон хабаадаа. Түрүү үзэл баримталдаг хүсэнүүдэй ниитын кандидат, Окинавын багшанарай профсоюзай түрүүлэгшэ Т. Ярые Рюкю аралай правительствые толгойлогшын тушаалда һунгахын т[ула] оной октябриин 20-до эхи[лһэн] галтын урда тээхи тэмсэ[лдэ] тэйгээр хабаадалсахаар б[айһа]наа митингдэ хабаадаһан хү[дэлмэри]шэд, алба хаагшад, таряаш[ад] һашад элирхэйлэн мэдүүлэ[э].

Хабаадагшадайнгаа тоо[...] манифестаци американ эз[эмдэл] эхилһэнһээ хойшонхи бүх[и ...] лэй турша соо эгээн лэ ех[э бол]но.

ЭШЭГҮҮРИТЭ МУУХАЙ ШИИДХЭБЭРИИЕ БОЛЮУ[ЛБА]

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). Испанидахи граждан дайнай үедэ фашизмда эсэргүүсэн тэмсэгшэдэй «Авраам Линкольнын нэрэмжэтэ бригадын ветеранууд» гэжэ организаци хадаа тэрэниие «һүйдхэлшэдэй» списогтэ оруулха гэһэн юстициин министерствын эшэгүүритэ муухай шиидхэбэриие Вашингтоной апелляционно сүүд дээрэ болюулгаха оролдолго гаргана. Энэ гомдолынь октябриин 22-то хаража үзэгдэхэ байна. Юстициин министерствын шиидхэбэри «хуули бусын ба конституцида харша» гэжэ фашизмда эсэргү[үсэгшэ]шэдэй организациин секрет[арь] Колоу тоолоно. «Франко ба [фашизм]да эсэргүүсэн 1936—1939 [онуудта] Испанида тэмсэһэн америк[ан] дуратаниие хардаха гүрдэх[э...] гэнүүдтэ эсэргүү тэмсэлые [бидэ] болюулхагүйбди. Манай т[эмсэл ор]ганизацимнай хүндэтэ нэр[ээ сах]аалха тэмсэл байхаһаа га[дна ...]гоной аашануудта эсэргүү[...де]кратическа эрхын түлөө [...] тэмсэл болоно гээд онсолон т[эмдэглэнэ].

ДЭЛХЭЙН ХҮН ЗОНОЙ ТО[О]

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). 1967 оной тэн багаар бүмбэрсэг дэлхэйн зоной тоо 3.420 миллион хүн болоо. Энэнь 1966 оной тэн багайхида орходоо 65 миллион хүнөөр олон. Эдэ мэдээнүүд ООН-ой жэл бүри толилдог ээлжээтэ демографическа хэблэл соо дурдагданхай.

Хүн зоной ургалта энэ хэмжээк соогоо байжа, 2006 ондо хоёр дахин олон болохо.

Бүмбэрсэг дэлхэйн хүн зоной дүрбэнэй гурбан хуби хүгжэжэ эхилһэн районуудта, бүхы зоной хахадһаа олониинь Азида ажаһуудаг. 1967 оной тэн багта КНР-эй зоной тоо 720 миллион хүн болоһон байха юм. Тэдэнэй тоо жэл бүхэндэ 1,4 процентээр олон боложол байдаг.

Хүн зоной тоогой жэл бүриин ургалта 1963—1967 онуудта Африкада—2,5 процент, Азида—2 процент. Европодо—0,8 процент, Латиин Америкэдэ 2,9 процент, Хойто Америкэдэ—1,3 процент болодог байгаа. Центральна Америкын орону[удай] ниинь эгээн түргэнөөр—3,5 [процент] тээр нэмэдэг байха юм.

Бүмбэрсэг дэлхэйн хүн зо[ной ...] процентнь 100 мянга ба д[...] зонтой городуудта ажаһууда[г ...]род 1 миллион үлүүтэй хүн [...].

Эхэнэрнүүд эрэшүүлдэ [...] ута наһа наһалдаг гэһэн [...] мүн лэ дурдагдаһан байна. [...]нүүд дунда зэргээр Исланди[да ...]ha, Норвеги, Голланди, Швец[и ...]ци ба Украинада 75 наһа хүр[дэг].

Эрэшүүлэй эгээн лэ ута на[һа]наһалга (Швеци) гэхэдэ, 71,6 дунда зэргээр хүрэдэг бай[на]. Эгээн лэ богони наһан гэхэдэ [...]нүүд, Дээдэ Вольтдо (31,1 [...]) эрэшүүл Габондо (25 наһа) х[үрэдэг] юм.

127 оронда хэгдэһэн шэ[нжэлгэ]нүүд юу харуулнаб гэхэдэ, [...] зүрхэ-һудаһанай үбшэнһөө, [...] боложо олоор наһа барана.

ЮРТЭМСЭ ДЭЭРЭ ЮУН БОЛОНОБ?

ТЭМСЭЖЭ БАЙГАА ВЬЕТНАМЫЕ ДЭМЖЭЛГЭ

США-гай эзэрхэг түримхэй ябуулгада эсэргүүсэн, вьетнам арадай хэжэ байһан тэмсэлдэ талархалгын недели Эб найрамдалай Бухэдэлхэйн Соведэй ба Ази, Африкын арадуудай һанал нэгэдэлгын организациин онсо конференциин уряагаар октябриин 15-һаа 21 хүрэтэр бүхы оронуудта үнгэргэгдэжэ байнхай. Тэмсэжэ байгаа Вьетнамые шэнэ хүсэтэйгөөр дэмжэжэ байһанаа харуулхын тулада дэлхэйн элдэб нютагуудай хэдэн олон мянган хүнүүд эдэ үдэрнүүдтэ үйлэөнүүдтэ гаража, митингнүүдтэ, жагсаалнуудта, харуул харалгада хабаадалсана.

Баатарлиг вьетнам арадтай һанал нэгэдэлгын уласхоорондын хүдэлөөн энэ жэлдэ бүри үргэн далайсатай болоо. Олониитын дунда хэгдэһэн асуултын мэдээн дээрэһээ хаража үзэхэдэ, Вьетнамдахи дайн байлдаа зогсоохо, тэндэһээ американ сэрэгүүдые хүсэдөөр гаргаха шухала гэжэ Баруун Европын хүн зоной 95 процентнь тоолоно.

Тэмсэжэ байгаа Вьетнамые дэмжэхэ хүдэлөөн элдэб олон түхэл маягтайгаар боложо байдаг. Франциин, Венгриин, бусад олон оронуудай ажалшад Вьетнамда туһалха фонддо мүнгэ зөөри суглуулна. Англиин ба Индиин эб найрамдалай түлөө тэмсэлшэд донорнуудай шуһа суглуулна. Элдэб оронуудай морягууд Вьетнам ошохо суднануудые хангахаһаа арсана. Вьетнамдахи дайн байлдаанда зорюулагдаһан американ сэрэгэй ашаа шэрэлгэдэ эсэргүүсэн япон түмэр замшад тэмсэнэ.

Вьетнам арадай тэмсэлые Африка, Ази ба Латиин Америкын арадууд ехээр дэмжэнэ. США-гай эзэрхэг түримхэй ябуулгада Вьетнамай үгэдэг баатарлиг харюу сохилтонууд өөһэдынгөө сүлөөрэлгын ба бээе даанхай национальна хүгжэлтые бэхижүүлхын түлөө тэмсэлдэ тэдэниие зориглуулна.

Дайнда эсэргүү хүдэлөөн Холбоото Штадуудташье ехээр дэлгэржэ байнхай. Үнгэрһэн неделиин турша соо дайнда эсэргүү ехэ демонстрацинууд Сан-Францискада, Вашингтондо болоо. Тэдэндэ хабаадагшад «Солдадуудые гэртэнь бусаагты!» гэһэн плакадуудые барижа ябаа.

Советскэ Союз, бусад социалис оронууд вьетнам арадта эсэргүүгээр США-гай хэжэ байһан гэмтэ муухай эзэрхэг түримхэй ябуулгые болюулха, Үрда Вьетнамһаа Холбоото Штадуудай, тэрэнэй союзнигуудай сэрэгүүдые гаргаха эрилтэ хэдэг ДРВ-гэй правительствын, Үрда Вьетнамай Национальна сүлөөрэлгын фронтын зүб зүйтэй хараа бодолые хүсэдөөр дэмжэнэ.

Пролетарска интернационализмын агуу ехэ гол ёһонуудта үнэн сэхэ байдаг Советскэ Союз үнэн зүб тэмсэл хэжэ байһан баатарлиг вьетнам арадта саашадаашье али бүхы туһаламжа үзүүлхэ гээд совет хүнүүд талархалгын неделиин үдэрнүүдтэ дахяад мэдүүлнэ.

РОДЕЗИИН РАСИСТНУУДТА ТААРУУ ЯБУУЛГАНУУД

«Фиарлесс» гэжэ сэрэгэй корабль дээрэ Родезиин расистнуудые толгойлогшо Смидтэй хэлсээ хэһэн тухайгаа Англиин парламентын общинанууда й палатын заседани дээрэ премьер-министр Вильсон октябриин 15-да тоосоогоо хээ. Хэрэшье дэлгэрэнгы, гоё үгэнүүдээр хэгдэһэн мэдүүлгэнь расист Смидтэй дүрбэн үдэрэй турша соо хэһэн наймаатал далгаһаань бирагүй үрын гараһые — Үрда Родезиин африкан нютаг зоной аша туһада Англиин правительствын эшэгүүритэ муухайгаар урбаһые далдалжа шадаагүй.

Африкын арадуудые эзэрхэн дарлажа байһан зандаа үлэхые колонизаторнуудай эрмэлзэдэг байһые Родезидэхи бэрхэтэй байдалай гурбан жэлэй түүхэ харуулжа үгэнэ. Зимбабвиин (өөрынгөө орониие африкынхид иигэжэ нэрлэдэг) 4 миллион тоото хүн зониие дарлажа байдаг Родезиин расис правительствын 1965 оной ноябриин 11-дэ «буһалгаалжа», Англиһаа һалажа, бээе даанхай болообди гэжэ соносхоһон сагһаа хойшо энэ бэрхэшээл эхилһэн байха юм. Родези Англиин колони гэжэ тоологдодог юм.

Тэрэ сагһаа хойшо Үрда Родези тухай асуудалаар Нэгэдэмэл Нацинуудай Организаци арба гаран резолюци баталан абажа, тэндэ тохёолдоһон байдалай түлөө «зонхилхы гүрэн» бологшо Англи тусгаар харюусалгатай гэжэ хододоо онсолон тэмдэглэгдэдэг байгаа. Үнэндөө эдэ резолюцинуудые Англиин правительство хэрэгсээдэггүй. Эрид шанга хэмжээнүүдые абахын оронд Англиин правительство хадаа Смидэй расис засаг түрые үгөөрөө буруушааха ябадалаар халхабша хээд, хуули бусын засаг түрые усадхалгадань Зимбабвиин арадта һаад ушаруулхын тулада мэхэ гохо гаргадаг байгаа.

Үрда Родезиин расистнуудта тааруу политика Англи яахадаа ябуулнаб гэхэдэ, Англиин томо компаниинуудай хара аминай аша туһые харалсана бшуу. Англиин монополинууд Үрда Родезиин экономикодо 200 миллион фунт стерлингын капитал оруулһан байха юм. Эгээл имэһээ Англиин правительство шанга хэмжээ абахын оронд Смидэй расис засаг түрые аргадажа ородог байна.

Вильсонэй мүнөөшье, урда тээньшье хэһэн аргадалгануудһаа үрэ гарагүй. Смит ямар нэгэн буулта хэхэһээ эрид шууд арсадаг байна. Мүнөө Вильсон өөрөө буулта хээ. Олонхи зоной хабаадалгатай һунгалтаар правительствын байгуулагдаха хүрэтэр Үрда Родезидэ бээе даанхай байдал олгохогүй гэһэн уялгаһаа «Фиарлесс» дээрэ дүрбэн үдэрэй турша соо хэлсээ хэхэдээ Англи арсаа.

Гэбэшье энэ ба бусад бүхы буултануудынь расистнуудай һанаае ушөөл ханаажа шадаагүй.

БАҺА НЭГЭ СЭРЭГЭЙ УРБАЛТА

Үрда Америкэдэ баһа нэгэ сэрэгэй урбалта хэгдэбэ. Панамын национальна гварди октябриин 11-нэй һүни президент Ариасые унагаагаа. Сэрэгэйхидэй хархис үймөөнэй болоһоо 11 хоног урид энэ тушаалда Ариас ороһон байгаа бшуу. Хоёр полковник Хосе Пинилья ба Боливара Уррутиа гэгшэдһээ бүридэһэн сэрэгэй бүлэг засагые гартаа абаа. Пинилья октябриин 13-да өөрыгөө президент болооб гэжэ соносхоод, найман хүнһөө бүридүүлэн министрнүүдэй кабинедые байгуулаа.

Панамадахи шэнэ урбалта Центральна ба Үрда Америкын ямаршье орондохи ажабайдалай юрын үзэгдэл болоно.

Эдэ оронуудта арадта харша зонхилогшодой засаг түрэ байгуулгые американ империализм али болохоор урмашуулдаг, тухирдаг гэжэ мэдээжэ байна бшуу. Латиин Америкын арадуудые саашадань мүлжэхэдөө имэ засаг түрэнүүдтэ гол түлэб түшэглэхэбди гэжэ американ империализм хүсэд үндэһэ баримтатай.

Холбоото Штадуудта тааруу засаг түрые найдамтайгаар хангаха, хоорондоо үһэрилдэдэг зонхилхы этэгээдүүдэй зүрилдөөе шиидхэхэ найдабаритай хүсэн боложо, сэрэгэйхид Үрда Америкын оронуудта ябуулга хэдэг байна бшуу.

Панамада гэнтэ урбалта болоо, тэрээндэ ямаршье хамаагүйбди гэһэн янза США-гай хуулита түлөөлэгшэд мүнөөшье гаргана, урданьшье гаргадаг байгаа. Ойрдоол 1.800 хүнһөө бүридэдэг Панамын национальна гварди США-гай аша туһада эсэргүүсэн ороо гэжэ хэншье этигэхэгүй бээзэ. Тиихэдэ энэ гвардиин бүхы командна состав Панамска канал шадар американ командованиин байгуулһан американ тусхай сэрэгэй һургуулинуудта бэлэдхэл гараһан байха юм. Панамын зонхилхы этэгээдүүдэй хоорондохи хёмороон өөһэдэймнай аша туһада түбэг татуужа гэжэ айһан дээрэһээ Холбоото Штадууд Панамын полковнигуудые гэнжэһээнь табиһан байна бшуу.

Ороной ажалшадай аша туһые харадаг Панамын арадай парти сэрэгэй урбалтые буруушаагаа.

Холбоото Штадуудаар тухирагдадаг хэтэрмэ хархис этэгээдүүдэй һанаашалгануудта Панамын арад, мүн лэ имэ байдалда байдаг Латиин Америкын бусад оронуудай арадууд өөһэдынгөө түрүү үзэл баримталдаг организацинуудай зэргые бүри нягтаар жагсаажа, американ монополинуудай хүсэрхэн эзэрхэлгэдэ эсэргүү тэмсэл шангадхажа харюусана.

Г. ШИШКИН.

(ТАСС).

Номой таг

«ШУ-ШУ ШУШЕНСКО[Е]»

Ородой түрүүшын революционернүүдэй нэгэн, В. И. Ленинэй дүтын хани нүхэр байһан Совет гүрэнэй элитэ ажал ябуулагша Глеб Максимилианович Кржижановскиин үхибүүдтэ зорюулан бэшэһэн «Шу-шу» гэһэн ном Ц. Будаевай оршуулгаар буряад хэлэн дээрэ хэблэгдэн гаража, үргэн ниитэ эдир уншагшадайнгаа гарта ороһон байна.

Глеб Максимилианович үнгэрэгшэ зуун жэлэй хүшэр хүндэ 90-ээд онуудай эхеэр бүри студент ябахадаа, В. И. Ленинтэй танилсаһан юм. Тэрэ гэһэнһээ хойшо Петербург хотодо эмхидхэгдэһэн нюуса революционно марксис кружогуудта эдэбхитэйгээр хабаадалсажа, хүдэлмэришэн ангиие хаанта засагай хүшэр хүндэ дарлалтаһаа сүлөөлхэ тухай листовконуудые хэблэн тарааха аюултай хүдэлмэри дүүргэдэг байһан юм. Тиин удаань 1895 оной декабриин 8-най һүни полициин тагнуулшад марксис кружогто хабаадалсагшадые элирүүлжэ, В. И. Ленинииe мүн Кржижановскиие арестовалжа, 14 һарын туршада түрмэдэ хааһан байна. Һүүлээрнь «Тэмсэлэй союзда» ажаллагшадые Сибирь уруу сүлэлгэдэ эльгээһэн, тиибэшье һаань эдэнэр хүсэл зоригоо мохонгүй революционно ажал хүдэлмэреэ ябуулһаар байһан юм.

Эдэ бүхы хүшэр, аюултай нюуса ажал ябуулга тухайгаа Глеб Максимилианович «Түрүүшын уулзалга», «Хилын саанаһаа асарһан бэлэг», «Түрүүшээр хаадаг гэр», «Шу-шу» гэһэн рассказууд соогоо тодо хурсаар, балшар бага наһанай үхибүүдэй ухаанда бүхөөр хадуугдан орохоор бэшэнхэй. Мүн тиихэдэ энэ номые буряадшалһан Ц. Будаев түхэл маягыень хубилгангүй ойлгосотой зохидоор оршуулаа.

Манай агуу ехэ вождь В. [И.] Ленинэй гайхамшагта ажаб[айда]лые үхибүүдтэ ойлгуулха [...]тэ энэ ном нилээдгүй нүл[өө] зэргэтэй. Эгээл тиимэһээнь В. [И.] Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй һайндэр болотор үхибүүдтэ [зо]рюулагдаһан имэ һанамжа [...]радхалнуудай согсолборину[уд] бүри олоор буряадшалжа [гар]һаань, һайн бэлэй гэжэ һ[ана]дана.

Зүгөөр энэ ном эдир у[ншагшад]шалтамнай үндэрөөр сэгнэ[гдэжэ] ёһотой хани нүхэрынь б[олохо] зэргэтэй.

Вл. ЖИГЖИТОВ.

ЭРДЭМТЭД, БАГШАНАРАЙ ЗҮБЛӨ[ӨН]

Һаяхан Зүүн Сибириин технологическа институдай актова зал соо хүй зон олоор суглараба. Тэндэ тус институдай багшанарай ехэ зүблөөн боложо, техническэ эрдэмэй кандидат, доцент Афанасий Константинович Гергесовэй 50 наһанай ойе тэмдэглэбэ.

Юбилярай ажабайдал, ажал ябуулга тухай физико-математикын эрдэмтэ Цырен Базарович Чойнжуров тобшохон элидхэл хээ. А. К. Гергесовэй комсомолой хүтэлбэрилхы тушаалда ажаллаһан, технологическа институдта удаан хүдэлмэрилжэ, залуу үетэниие һайнаар хүмүүжүүлһэн ба ниитын хүдэлмэридэ хододоо хабаадалсадаг тухайнь элидхэлшэ онсо тэмдэглэбэ. Афанасий Константинович эдэбхитэйгээр ажалладаг багша, эрдэмтэ байхаһаа гадна, һайн нүхэр юм гэжэ тэндэ үгэ хэл[эһэн] олон хүн һайшаан дурсаба.

Удаань А. К. Гергесовтэ [Бу]ряадай АССР-эй Верховно[й Со]ведэй Президиумэй Хүнд[э]лэй грамота, партиин Ула[ан]-Үдын горкомой болон горс[ове]дэй гүйсэдкомой Хүндэл[элэй] грамота, мүн амарша[л] олон тоото адресууд бар[юу]лагдаа.

Зүблөөнэй түгэсхэлдэ А[фа]насий Константинович Ге[ргес]сов табин жэлэйнь ойе тэм[дэг]лэхээ суглараһан багша[нар], эрдэмтэдтэ, урдань суг ажа[л]лаһан комсомолшуудта, ха[ни] нүхэдтөө үнэн зүрхэнэй ба[яр] баясхалан хүргөө.

Ц. БУДАЕВ.

Редакторай орлогшо
М. Н. НИМАЕВ.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Мүнөөдэрэй номерто:

Нэгэдэхи хуудаһанда: КПСС-эй Буряадай обкомой пленум тухай информационно мэдээсэл. «Республикын колхоз, совхозуудай хонин ажалай байдал ба тэрэниие саашадань үсхэбэрилхэ хэмжээнүүд тухай» гэһэн КПСС-эй обкомой секретарь А. У. Модогоевой элидхэл. СССР-эй статистическэ управлениин мэдээсэл.

Хоёрдохи хуудаһанда: КПСС-эй обкомой секретарь А. У. Модогоевой элидхэлэй үргэлжэлэл.

Гурбадахи хуудаһанда: КПСС-эй обкомой секретарь А. У. Модогоевой элидхэлэй түгэсхэл. Хилын саанаһаа абтаһан мэдээсэлнүүд.

Дүрбэдэхи хуудаһанда: «Хонишон нэрэшни һайхан даа» гэһэн гаршагтай тусхай хуудаһан.

СЭНХИР ЭКРАНУУДТА

15 час 30 минутаһаа 20 час 30 минута хүрэтэр Москваһаа дамжуулга. 15 час 35 минутаһаа Олимпиин наадан — гимнастика дамжуулагдаха. 19 часһаа Олимпиин наадана й дневник. 20 час 30 минутаһаа «Холо, ойрын һонин» гэһэн дамжуулгаар Улаан-Үдын телестудиһаа дамжуулга эхилхэ. 20 час 50 минутаһаа «На ленинской вахте» гэһэн дамжуулга. 21 час 05 минутаһаа «Һуралсалай газарнуудаар» гэһэн дамжуулга буряад хэлэн дээрэ. 21 час 25 минутаһаа «Байкал» журнал 1969 ондо» гэһэн дамжуулга. 21 час 35 минутаһаа «Бидэнэр оперо шагнаха дуратайбди» гэһэн хүгжэмтэ дамжуулга. 22 час 25 минутаһаа ТАСС-ай лентээр абтаһан мэдээсэл. Сагай уларил.

Манай адрес, телефонууд:

г. УЛАН-УДЭ, ул. Ленина, 35. Телефоны: редактора—54-54, приёмная—54-93, зам. редактора—68-08, зам. редактора—62-62, ответ. секретаря—50-52, зам. ответ. секретаря—66-78, отделы: партийной жизни—60-91, сельского хозяйства—64-38, 63-86, пропаганды и агитации—56-23, промышленности и строительства—61-35, советского строительства и быта—69-58, культуры и школ—60-21, писем и рабселькоров—67-81, информации—34-05, общественная приёмная—56-62, машинное бюро—57-63, фотолаборатория—33-61.

Гор. Улан-Удэ, типография управления по печати при Совете Министров БурАССР.

Н-02034. Зак. № 1042.